

JIHOČESKÁ UNIVERZITA v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra tělesné výchovy a sportu

**VYUŽÍVÁNÍ SPEKTRA DIDAKTICKÝCH ŘÍDÍCÍCH STYLŮ VE
VYUČOVACÍCH JEDNOTKÁCH TĚLESNÉ VÝCHOVY NA ZÁKLADNÍCH
ŠKOLÁCH V OKRESE PŘÍBRAM**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Autor: Josef Strejc, učitelství pro ZŠ, Př – Tv
Vedoucí práce: doc. PeaDr. Zdeněk Šebrle, CSc.
Oponent práce: PeaDr. Tenglová Jaroslava

České Budějovice, duben 2007

UNIVERSITY OF SOUTH BOHEMIA in České Budějovice

Fakulty of education

Departement of psysical culture

**THE USE OF A SPECTRUM OF DIDACTIC TEACHING STYLES IN
TUTIONAL UNITS OF PHYSICAL EDUCATION IN PRIMARY SCHOOLS IN
THE DISTRICT OF PŘÍBRAM.**

GRADUATION THESES

Work up:	Josef Strejc
Leadership work:	doc. PeadDr. Zdeněk Šebrle, CSc.
opponent of work:	PeadDr. Tenglová Jaroslava

in České Budějovice, April 2007

BIBLIOGRAFICKÁ IDENTIFIKACE

Název diplomové práce: Využívání spektra didaktických řídicích stylů ve vyučovacích jednotkách tělesné výchovy na základních školách v okrese Příbram

Pracoviště: Katedra tělesné výchovy a sportu PF JU

Autor: Josef Strejc

Studijní obor: Učitelství pro ZŠ, kombinace Př – Tv

Vedoucí: doc. PaedDr. Zdeněk Šebrle, CSc.

Rok obhajoby: 2007

Anotace: V dnešní škole je snaha o to, aby vedoucím činitelem ve vyučovacím procesu nebyl pouze učitel, ale aby se část zodpovědnosti za výuku přesunula na žáky. Didaktické styly umožňují dostávat žáky do nových rolí a tím i do řešení nových situací. Žáci řešením těchto situací umožňují učitelům efektivně výchovně působit, vede je od pasivní percepce k tvořivosti. Práce podává informace o využívání didaktických řídicích stylů ve výuce tělesné výchovy na základních školách v okrese Příbram.

Klíčová slova: vyučovací styly, dotazník, pozorování, tvořivost

Abstract: At present it is usual that there is an effort in primary schools to shift a part of the responsibilities off the teacher on the students. Didactic styles enable the teachers to put their students into new roles and so the students are forced to solve new situations under different conditions. This is how the teachers can react effectively in educating the students by leading them from passive perception to creativeness. The work gives information about using teaching operative styles during teaching physical education in primary schools in Příbram district.

Key words: teaching styles, questionnaire, contemplation, creativity

Děkuji doc. PeadDr. Zdeňkovi Šebrlemu, CSc. za odborné vedení, rady a připomínky, které mi poskytl při vypracování této diplomové práce. Dále děkuji všem učitelům tělesné výchovy za vyplnění dotazníků a některým , za možnost sledovat jejich hodinu tělesné výchovy.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Využívání spektra didaktických řídicích stylů ve vyučovacích jednotkách tělesné výchovy na základních školách na okrese Příbram“ vypracoval samostatně a použil jsem pramenů, které cituji a uvádím v příložené bibliografii.

V Českých Budějovicích, 20.dubna 2007

Josef Strejc

OBSAH:

1. ÚVOD	7
2. TEORETICKO – METODOLOGICKÁ ČÁST	9
2.1 SYNTÉZA POZNATKŮ.....	9
2.2 CÍL A ÚKOLY PRÁCE.....	17
2.2.1 Cíl práce.....	17
2.2.2 Úkoly práce.....	18
2.3 METODY PRÁCE.....	18
2.3.1 Dotazník.....	19
2.3.1.1 Charakteristika dotazníku jako výzkumné metody.....	19
2.3.1.2 Formulace položek dotazníku a typy odpovědí.....	19
2.3.1.3 Druhy dotazníků.....	21
2.3.2 Pozorování.....	21
2.3.2.1 Charakteristika pozorování.....	21
2.3.2.2 Druhy pozorování.....	22
2.3.2.3 Nároky a příprava pozorovatele.....	23
2.3.2.4 Klady a zápory metody pozorování.....	23
3. VÝZKUMNÁ ČÁST	24
3.1 METODIKA VÝZKUMU.....	24
3.2 STRUKTURA DOTAZNÍKU.....	25
3.3 POZOROVÁNÍ.....	26
4. VÝSLEDKOVÁ ČÁST	27
4.1 ROZBOR DOTAZNÍKŮ.....	27
4.2 VÝSLEDKY POZOROVÁNÍ.....	50
4.3 POROVNÁNÍ VÝSLEDKŮ POZOROVÁNÍ A DOTAZNÍKU.....	54
4.4 POROVNÁNÍ VÝZKUMU NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH A NA STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH.....	56
4.5 DISKUSE.....	59
4.5.1 Diskuse k výsledkům dotazníkového průzkumu.....	59
4.5.2 Diskuse k výsledkům získaných v pozorování.....	62
4.5.3 Diskuse k porovnání výsledků z dotazníků a pozorování.....	64
4.5.4 Diskuse k porovnání výzkumu na základních školách a středních školách.....	64

5. ZÁVĚR.....	66
BIBLIOGRAFICKÉ CITACE.....	69
PŘÍLOHY.....	71

1 ÚVOD

Nový životní styl, nové nároky společnosti to vše působí na dnešní děti a mládež. Snahou učitelského povoláním, by mělo být žáky co nejvíce připravit na život v těchto rychle měnících se podmínkách. Negativní vlivy rozvíjejících se ekonomik států, jsou vidět na každém kroku. Zhoršující se životní prostředí způsobuje spoustu nových chorob se kterými se předchozí generace vůbec nesetkaly. Špatný životní styl, hlavně špatné stravovací návyky způsobují vzrůstající procento obézních lidí, často i dětí. Nedostatek času pro sebe způsobuje další velmi významnou civilizační chorobu a to jsou deprese. Jak se tedy bránit? Jednoduchá odpověď, obraťme pozornost lidí k pohybové aktivitě a tím následně k tělesné výchově. Cílem našeho snažení je všestranný rozvoj osobnosti žáků a právě při plnění tohoto úkolu velmi pomáhá již zmínění tělesná výchova.

Povinná tělesná výchova na školách představuje velmi důležitou složku výuky, sloužící k aktivnímu pohybu žáků. A z toho tedy vyplývá otázka, jakou úlohu by měla hrát tělesná výchova v našem školském systému?

Tělesná výchova má vychovávat děti k radosti z pohybu, k zdravému způsobu života, k každodennímu proběhnutí pro zdraví, pravidelnému plavání atd. Smyslem a cílem je zdravý člověk se zdravým, otužilým a neztučeným tělem, nikoli výkony měřitelné časem na 100 m, skokem do výšky apod. (Houška, 1993, s.220).

Školní tělesná výchova by měla být jedním hlavních faktorů, ne-li nejdůležitějším, pro utvoření celoživotního kladného vztahu k sportu a pohybu vůbec. Další důležitý úkol tělesné výchovy je všeobecný rozvoj žákových schopností pro jeho další výkonnostní růst a to ať už ve výkonnostním sportu nebo při rekreačním sportu. Důležité je neznechutit žákovi pohyb do takové míry, že na něj úplně zanevře!

Co pro to mohou udělat učitelé tělesné výchovy? Hlavně změnit obsah a metody vyučování. Ve větší míře využít moderních pomůcek (videokamera, videopřehrávač atd.) a díky těmto pomůckám modernizovat vyučovací proces. Do hodin tělesné výchovy je třeba dostat novou komunikaci mezi žákem a učitelem. Učitel, který dokáže vyučovat tak, aby kladně ovlivnil zdraví žáků a přitom uspokojil touhu po pohybu i zdravém soutěžení, dosahuje při své práci maxima.

Nové pojetí tělesné výchovy musí usilovat o co největší podíl na výchově šťastného člověka, majícího příjemný prožitek z pohybu a komunikace v pohybu (Skoupá, 1997, s. 8).

Mnoho učitelů, ve snaze dovést své žáky k maximálnímu výkonu, vůbec nehledí na prožitek žáka z pohybu. Je to prostá honba za maximálními výkony. U těchto učitelů často dochází k tomu, že jejich žáci odchází z výuky znechuceni a často jim znechutí sport do té míry, že žádný celoživotní vztah ke sportu dítě nezíská, spíše naopak. Pokusme se řídit didaktický proces v tělesné výchově tak, abychom dosahovali subjektivně „maximálních“ výkonů (záleží totiž na velikosti úsilí, na somatotypu, velikosti dosahovaných adaptačních změn) při uchování lidských prožitků. Věříme, že „prožitek bez výkonu“ stejně jako „výkon bez prožitku“ nemůže splnit naše očekávání, ale nevede ani k dosažení výchovných cílů.

Mnoho autorů se snažilo nalézt recept, jak postupovat aby byla výuka úspěšná. Bohužel žádnému se nepovedlo najít uspokojivou odpověď. V knihách najdeme spoustu postupů, ale žádný nelze aplikovat v každé třídě stejně. Každá třída je jiná, různé je třídní klima, různé jsou interpersonální vztahy mezi žáky. Tím se tvoří tak složitý komplex, že žádný univerzální postup neexistuje. Schopnost učitele diagnostikovat problémy a nalézt vhodný přístup ke třídě, to je to, co dělá učitele učitelem.

V praxi existují učitelé, kteří tvořivě uplatňují didaktické styly, aniž by věděli o teorii didaktických řídicích stylů. Jde však o to, že vyučují intuitivně. Teorie didaktických řídicích stylů umožňuje učitelům působit na žáky záměrně a promyšleně. Citlivým výběrem stylů můžeme didaktický proces zpestřit a učinit jej plnohodnotnějším (Rudolfová, 2001, s. 6).

Tato diplomová práce na téma „Využívání spektra didaktických řídicích stylů ve vyučovacích jednotkách tělesné výchovy na základních školách v okrese Příbram“ je zaměřena na získání informací o využívání různých didaktických stylů.

2 TEORETICKO – METODOLOGICKÁ ČÁST

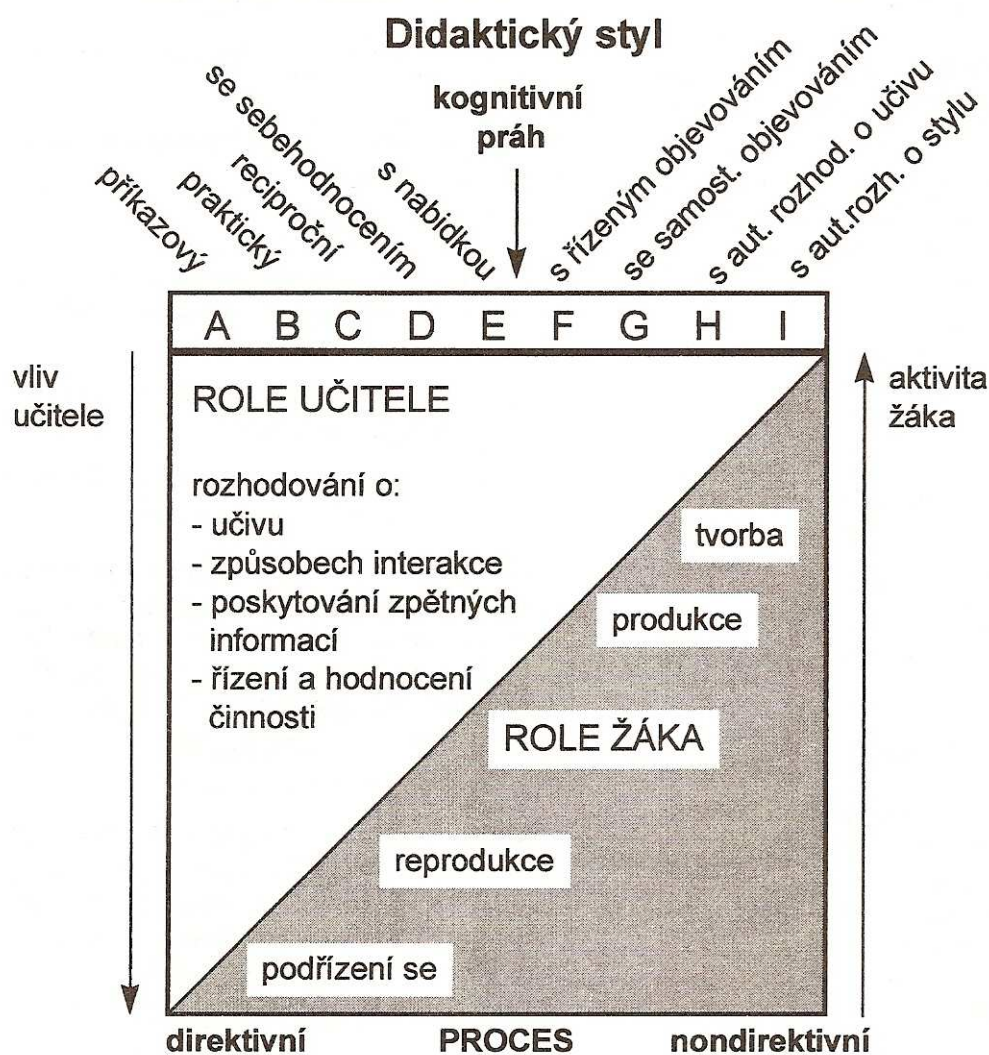
2.1 Syntéza poznatků

Spektrum didaktických stylů patří spolu s didaktickými metodami a didaktickými formami k základním pilířům pojmové výstavby didaktiky a bez nadsázek je můžeme považovat za jeden z největších objevů posledních třiceti let (Dobry, 1992, s.1).

Struktura, kterou představuje spektrum didaktických stylů, uvádí do logických souvislostí různé didaktické jevy, se kterými se setkáme ve spoustě publikací pod různými názvy jako programové učení nebo vyučování, problémové vyučování nebo problémová metoda, řízené objevování apod. Všechna tato řešení byla prezentována vždy samostatně. Chyběla teorie, v které by se shromáždily všechny poznatky a vhodným způsobem začlenily do nové teorie, kde by se daly tyto pojmy označit a zařadit. Jedno mají všechna teorie společné: jejich tvůrci se snaží osvobodit žáka od direktivního poslušání příkazů učitele a dát mu určitou svobodu. Učitele dát trochu do pozadí a spíše mu předat funkci organizátora a rádce. Do této bouřlivé situace vstoupilo spektrum didaktických řídicích stylů a místo neužitečné fragmentizace nastolilo vztahy a vazby, vzájemné doplňování.

Didaktický styl uvádí do vzájemných vztahů činnost učitele, činnost žáka, učivo a konkrétní cíle. Současná teorie spektra didaktických stylů (Mosston, Ashworth 1986, 1990, Dobry 1988, 1992) vychází z integrovaného přínosu všech stylů, jejich komplementarity i vzájemné nekontraverznosti (žádný styl není lepší než druhý, žádný není nejlepší) (Rychecký, Fialová, 2004, s.119).

Spektrum zahrnuje devět základních stylů. V abecedním pořadí stylů (A – I) se mění role, aktivita, interakce, zodpovědnost učitele i žáků v procesu vyučování a učení. U žáků vzrůstá podíl subjektivní odpovědnosti, zvyšují se nároky na optimalizaci jejich motivace, aktivity, iniciativy a samostatnosti v rozhodování. Obdobně se mění i charakter vyučovacích činností učitele, způsoby prezentace rozhodnutí a jejich postupné přenášení na žáky. Didaktický styl je přesně vymezeným algoritmem vzdělávacího procesu z pohledu interakce učitel – žák. V nepřetržitém řetězci rozhodování (před, v průběhu i po ukončení vyučovací jednotky, či epizody), se jednotlivé styly liší tím, kolik rozhodnutí v nich provede učitel sám a kolik přeneše na žáka. Spektrum stylů vytváří obecný rámec myšlenkových procesů a algoritmizuje rozhodování učitele (Rychecký, Fialová, 2004, s.119-120).

Z obrázku je velice dobře vidět, jak se mění role žáka a role učitele. Postupně klesající vliv učitele na činnost žáka i stoupající svoboda při různých činnostech žáka. Přenesení zodpovědnosti za splnění cílů vyučovací jednotky z učitele na žáka, by mělo být jedním z hlavních cílů dnešní školy.

Volba didaktického stylu je ovlivněna i konkretizací cíle vyučování dle fází nábídky dovedností (seznámení, fixace, asimilace a jejich aplikací do struktury pohybové činnosti); rozvojem pohybových schopností (variabilní provoz, kruhový provoz aj.). K dalším faktorům patří vyspělost a motivace žáků, kvalita i kvantita materiálního vybavení a další okolnosti (počet žáků, interpersonální vztahy ve třídě aj.) (Rychecký, Fialová, 2004, s.120).

V následující části se stručně zaměříme na výstižné charakteristiky jednotlivých stylů:

Didaktický styl A – příkazový

Je charakterizován tím, že veškerá rozhodnutí vykonává učitel sám. Jeho podstatou je přímý a bezprostřední vztah mezi učitelovým podnětem a žakovou odpovědí. Příkazový signál nebo podnět předchází každému celku představujícímu tuto odpověď. Žák cvičí podle modelu předloženého učitelem, tj. reprodukuje. Příkazový signál může být někdy přenesen na hudbu, písňalku nebo rytmické tleskání.

Od žáka se očekává:

- odpovídat na podnět okamžitě, jednotně, simultánně a synchronizovaně
- podrobovat se potřebám jednotného výkonu všech cvičících tempem a rytmem
- řídit se předem daným učebním cílem
- udržovat stále přesnost odpovědi (Dobry, 1992, s. 3).

Hlavní pozornost se většinou soustředí na učitele a učivo. Učitel je tedy jedinou osobou, která rozhoduje o činnostech, které se budou vykonávat, i o jejich rytmu a frekvenci. Sám určuje sociálně emocionální klima ve třídě. Poskytuje také zpětné informace a korekce.

Žák se přizpůsobuje příkazům a omezením, které určuje a kontroluje učitel. Naslouchá a je vždy zapojen pouze pasivně. Pozoruje ukázky a tvoří si představu o tom, co je správné. Plní příkazy. Může a nemusí být motivován k činnosti.

Příkazový styl se projevuje většinou navenek v dobré formální kázni. Na příkazy učitele reagují buď jednotlivci postupně nebo celá skupina najednou. Žáci zůstávají na určených místech nebo se přeskupují podle učitelových organizačních pokynů.

V mnohých didaktických situacích má samozřejmě příkazový styl své oprávnění a v souvislosti s určitým učivem i svůj specifický výchovný potenciál a své estetické hodnoty. Tento styl může pozitivně působit např. na kolektivní cítění žáků, učí je podřizovat se skupině, ve výběru učiva, v rytmu cvičení, v zátěži atd. Nemůže se však stát univerzálním stylem.

V našich školách se užívá velmi často. Typickým příkladem stylu je klasické vedení rozcvičení v průpravné části vyučovací hodiny.

Didaktický styl B – praktický

Umožňuje nám vytvářet nové vztahy mezi učitelem a žákem, mezi žákem a úlohami a mezi žáky samotnými přesunem některých rozhodnutí z učitele na žáka. Ve většině případů se týkají volby postavení, prostoru činnosti, zahájení daného úkolu, individuálního tempa a

rytmu, intervalů mezi činnostmi, zakončení cvičení a otázek, jenž klade žák učiteli, aby odstranil případné nejistoty. K této změně musí dojít, jestliže uznáme, že mezi žáky jsou individuální rozdíly a že tyto rozdíly by měly být respektovány a uspokojovány jiným způsobem než pro všechny společným.

Od žáka se očekává, že:

- pochopí změnu v rozhodování (proto musí být upozorněn na změnu stylu), nebude klamat a bude se rozhodovat odpovědně
- sám bude docházet k poznání o potřebě opakování výkonu bez donucování
- bude přijímat od učitele zpětné informace a korekce
- bude získávat zkušenosti individuální praxí bez závislosti na ostatních žácích a bez srovnání s nimi
- bude respektovat odlišný výkon jiných žáků (Dobry, 1992, s.4).

Kvalita výkonu v tomto didaktickém stylu není fixována na jediný standart. Organizace činnosti žáků je méně strnulá. Vzhledem k tomu, že žák se snaží být nezávislý alespoň v malém úkolu a kontrolovat svůj vlastní výkon, získává učitel čas pro pozorování jednotlivců, pro individuální opravování žáků a jejich posuzování. Učitel neurčuje množství činnosti nebo bezprostřední frekvenci. Získává tím větší volnost k výchovnému působení, pohybuje se mezi žáky, žáci s ním mohou normálně mluvit.

V daném okamžiku se žák stává méně závislým na učiteli z hlediska prostorových vztahů k ostatním spolužákům. K dosažení menší závislosti je s největší pravděpodobností zapotřebí vyššího stupně odpovědnosti a sebekázně.

Didaktický styl C – reciproční

V tomto stylu se přesunují rozhodnutí na žáka, která vyúsťují do zpětnovazebních informací a korekcí poskytovaných spolužákům. Třída se obvykle rozdělí do párů a každému jednotlivci v páru je přidělena specifická role: jeden žák cvičí, druhý pozoruje, hodnotí, opravuje a pomáhá. Učitel rozhoduje o organizačním uspořádáním třídy a o vybavení pro každý úkol. Učitel vysvětluje a předvádí úkol, komentuje úspěch žáka při pozorování a může požádat žáky, aby mu řekli, co vypožarovali. Tím se rozvíjí jejich pozorovací schopnost.

Od žáka se očekává, že:

- bude cvičit a vykonávat úlohu při neustálé přítomnosti pozorovatele
- bude cvičit bez přímé závislosti a kontroly učitele, bez jeho zpětných informací a korekcí
- bude se učit pozorovat pohyb, vytvářet si představu o celku a částech

- bude spolupracovat se spolužákem, poskytovat a přijímat zpětné informace a korekce, diskutovat se spolužákem o výkonu (Dobry, 1992, s.4).

V průběhu stylu se učitel pohybuje po tělocvičně a pozoruje výkon jak cvičícího, tak pozorujícího. Opravuje pouze pozorovatele, nikdy neopravuje cvičence.

Oba žáci si sami určují, který z nich bude cvičit a který pozorovat. Pro některé žáky však může být tato funkce zcela nová a tudíž i obtížná.

Učitel poznává, jak je důležité naučit žáky poskytovat si navzájem přesné informace o průběhu a výsledku výkonu. Musí se však naučit novému chování, které vyžaduje osvobodit se od přímé komunikace se cvičícím žákem.

V první etapě recipročního stylu se předpokládají všechny činnosti, ke kterým žák nepotřebuje dalšího pomocníka. V dalším kroku je možné seznámit žáky s několika úkoly, které jsou součástí téže činnosti, nebo se týkají různých činností. Jestliže se ale třída seznamuje se sérií úkolů verbálně a vizuálně, vždy se najdou žáci, kteří na něco zapomenou. Proto se doporučují, jako účinný prostředek komunikace písemně připravené úkolové karty. Žák pak postupuje od jednoho úkolu ke druhému podle doporučení spolužáka, pozorovatele.

Disciplína, která je požadována pro reciproční styl, vyžaduje sebekontrolu žáků. Důležitým kritériem postupu je především kvalita vztahů ve třídě. Angažovanost žáků v tomto stylu rozšiřuje jejich aktivní roli ve výchovně vzdělávacím procesu. Žáci začínají současně vidět a přijímat učitele v odlišné roli, než na kterou byli zvyklí z předcházejících didaktických stylů.

Didaktický styl D – se sebehodnocením

V didaktickém stylu praktickém – B se žák učí samostatně vykonávat zadané úkoly. Ve stylu reciproční – C se učí používat daná kritéria a poskytovat spolužákovi zpětné informace a korekce. V didaktickém stylu se sebehodnocením – D se používá všech těchto získaných dovedností pro sebehodnocení. Dodržování posloupnosti stylů B – C – D je užitečné, není však podmínkou.

Po skončení výkonu si žák uvědomuje, co a jak udělal a co neudělal. Žáci, kteří postrádají odpovídající předpoklady k výkonu, nemohou roli v tomto stylu zvládnout. Sebehodnocení je podmíněno rozvíjením kinesteze.

Od žáka se očekává, že:

- si bude uvědomovat vlastní progresi
- bude srovnávat vlastní výkon s danými kritérii
- si bude hledat samostatně zdroje zpětné vazby
- bude čestně a objektivně hodnotit svůj výkon
- si bude uvědomovat vlastní odlišnosti a limity (Dobry, 1992, s.5).

Učitel přesvědčuje žáka, aby hledal zdroje informací o průběhu a výsledku výkonu sám v sobě. Žák cvičí samostatně bez ohledu na ostatní. Sám se pokouší posoudit správnost provedení pohybu a aktivně dospět určité formě autokorekce. Prožívá úspěch i neúspěch a poznává vlastní limity.

V prvním stupni zácvičku do stylu se sebehodnocením předkládá učitel žákům pouze jednu úlohu. Ve druhém stupni může učitel předložit žákům úkolovou kartu, která bude obsahovat různě složitou sekvenci úkolů, které žák postupně plní. Na základě sebehodnocení se rozhoduje žák sám o přechodu z jednoho úkolu na druhý.

Didaktický styl E – s nabídkou

Společným rysem předcházejících stylů A, B, C a D bylo určení jednoho pro všechny výkonového standardu nebo modelu, o němž rozhodoval učitel. Didaktický styl s nabídkou – E zavádí více úrovní výkonu v téže úloze. Dochází k významnému přesunu rozhodnutí o volbě počáteční výkonové úrovně. Žák se rozhoduje o volbě vstupní výkonové úrovně nebo počáteční úlohy. Vysvětlujícím obrazným příkladem jediného výkonového standardu je vodorovné lano, které žáci přeskakují. Při zvyšování výšky dochází k postupnému vylučování žáků, kteří určitou výšku nepřekonají. Vzhledem k tomu, že se nejedná o závod, není takové vylučování vhodné. Uvedeme-li však lano do šikmé polohy, nebo zvedneme-li oba konce a spustíme střed lana, můžeme žáky požádat, aby si zvolili takovou výšku, na kterou stačí. Žáci se pak rozestoupí po celé délce lana a budou ho přeskakovat v různých výškách. Pokud danou výšku nepřeskočí přistoupí k nižší výšce, po úspěchu se pravděpodobně pokusí zdolat ve vyšší výšce. Každý v tomto případě může být úspěšný, nikdo nebude vylučovaný.

Od žáka se očekává, že:

- se bude neustále podílet na činnosti
- na základě odhadu vlastních možností si bude volit počáteční výkonovou úroveň
- si bude plně uvědomovat vztah mezi aspirací a vlastním skutečným výkonem (Dobry, 1992, s.6).

Výchovné potence didaktického stylu E jsou značné. Je to jediný styl, který plně přitahuje k činnosti a plně odpovídá obecnému cíli tělesné výchovy. Tudíž je užitečné častěji zařazovat epizody s tímto stylem.

Didaktický styl F – s řízeným objevováním

Výše uvedené spektrum obsahuje dvě skupiny didaktických stylů, které se od sebe liší kromě jiného očekávanou činností žáka. Kognitivní práh je významnou teoretickou hranicí mezi dvěma druhy lidské činnosti, které představují reprodukci známého (styly A, B, C, D, E) a objevováním a produkcí neznámého (styl F, G, H, I). Ve skupině stylů A – E se žákovi říká, jak má cvičit. Prostřednictvím odpovědi na učitelovy příkazy, ukázky a nabídky se rozvíjí žákův vztah k učivu.

Od žáka se očekává přijetí předloženého modelu a jeho napodobení.

V přípravě na didaktický styl s řízeným objevováním – F je rozhodující určit vhodné učivo a sekvenci kroků, skládajících se z otázek, jenž vedou žáka postupně ke konečnému řešení. Na odpovědi získané v předcházejícím kroku je založen následující krok. Mezi kroky musí být vnitřní vztah, který vyplývá ze struktury učiva. Při sestavování těchto kroků musí učitel předpokládat žákovu odpověď a mít přepraveny další dílčí otázky pro případ, že by odpovědi žáků byly různé a nepřesné.

Od žáka se očekává, že:

- bude objevovat to, co chce učitel
- dosáhne přesného vztahu mezi svou objevenou odpovědí a učitelovým podnětem
- bude rozvíjet myšlenkové dovednosti, které povedou k objevu žádaného řešení (Dobry, 1992, s.6).

Didaktický styl G – se samostatným objevováním

Samostatné objevování představuje řešení problému v pohybových úkolech. Protože je v oblasti pohybu přirozené, že neexistuje pouze jedna odpověď na jednu problémovou otázku, naskytá se zde možnost hledat v pohybové činnosti různé alternativy a vybírat z nich tu nejlepší.

Od žáka se očekává, že:

- zapojí svou kognitivní kapacitu při objevování různých řešení daného problému
- najde odpovědi zcela sám

- bude rozvíjet vhléd do struktury pohybové činnosti a hledat možné variace uvnitř této struktury

- bude zlepšovat dovednost, ověřovat řešení a prakticky je využívat (Dobrý, 1992, s.7).

Při řešení problémů lze objevovat fakta, vztahy, preference, limity, pojmy, obměny.

K faktům patří všechno to, co se obvykle říká žákům na hřišti nebo v tělocvičně (např. jak si mohou přihrát dvěma hráči). Ve fotbale lze hledat různé možnosti vztahů mezi tělem a míčem při zpracování míče. Skoro ve všech sportovních hrách můžeme řešit problémy vztahů dvou spoluhráčů, vztahů hráče k družstvu, vztahu hráče k soupeři. Za problém preference lze považovat, např. ve fotbale, výběr nejvhodnějšího způsobu úniku hráče s míčem kolem soupeře. Jako problém se mohou rovněž řešit limity v činnosti jednotlivce z hlediska rychlosti nebo úspěšnosti.

Dojde-li k procesu řešení problémů, přibližuje se žák vysoké úrovni individualizace. Odpověď je vždy individuální a jedinečná. Jde tedy o individuální charakter učení.

Didaktický styl H – s autonomním rozhodováním žáka o učivu

Tento styl představuje další krok za kognitivní práh. Po náležitém objasnění učitelem v něm žák samostatně určuje nebo vymezuje problém, jenž bude řešit. V důsledku jeho volby a organizace řešení tak vzniká individuální program, jehož autorem je žák sám.

Činnostní oblast (učivo) je v tomto didaktickém stylu vymezena pouze rámcově, např. jako fotbal nebo házená apod. Hlavním předpokladem žákovy účasti ve stylu H je jeho připravenost na základě zkušeností z předcházejících stylů A – G.

Styl H, ale neznamená „dělej si, co chceš“. I autonomní rozhodování zahrnuje samozřejmě odpovědnost a disciplínu.

Didaktický styl I – s autonomním rozhodováním žáka o volbě stylu

Tento styl představuje ve spektru didaktických stylů významnou změnu. Žák přichází k učiteli a sděluje mu, že chce být ve stylu I a že je schopen formulovat problémy a hledat řešení. Žák následně rozhoduje i o volbě učiva a s učitelem konzultuje své záměry. Po skončení činnosti sám sebe hodnotí.

Shrnutí

Spektrum by mělo obsahovat ještě jeden styl, v němž se jedinec rozhodne o tom, co, kde a jak bude dělat bez přítomnosti učitele. Tímto stylem bychom se však dostali mimo rámec školy a to do oblasti volného času, a tudíž i mimo rámec spektra didaktických stylů. Je to však konečný cíl veškerého snažení učitele tělesné výchovy.

Komplementárnost spektra didaktických stylů je založena na jejich rovnoprávnosti. Žádný z uvedených didaktických stylů nelze považovat za univerzální a již z tohoto důvodu musíme usilovat o změnu dnešní jednostranné praxe. Nelze zatracovat žádný z nich, včetně často kritizovaného příkazového stylu. Bez jeho osvojení nemůže učitel řídit praktický proces, dokonce se bez něho nelze obejít ani v rodině při výchově dětí. Měl by se však stát odrazovým můstkem ke stylům, ve kterých se zvyšuje míra uplatňování nepřímých forem působení učitele na žáky, v kooperativní organizaci učební činnosti. Hodnota každého didaktického stylu je tím větší, čím více splňuje funkci, jenž jiné styly splnit nemohou. Každý styl však naproti tomu bude nesprávný, pokud se mu budou připisovat funkce, které nemůže splnit v daných podmínkách. Z praktického hlediska tedy nelze jednotlivé řídicí styly stavět proti sobě a dělit je na lepší a horší.

Využití didaktických stylů je inspirativním podnětem, jak žáky lépe „vtáhnout“ do pohybového učení, umožnit jim seberealizaci, zažít různou míru odpovědnosti a pravomoci, naučit je překovávat překážky (nejen atletické) a psychické zábrany (Rudolfová, 2001, s.18).

2.2 Cíl a úkoly práce

2.2.1 Cíl práce

Tělesná výchova na našich školách je od roku 1869 vyučována jako povinný předmět, a to v rozsahu dvou vyučovacích jednotek týdně. Výjimkou jsou školy, které mají status sportovních tříd. Žáci těchto tříd mají pět vyučovacích jednotek týdně. Doba trvání jedné vyučovací jednotky je 45 minut. Tato základní organizační forma se od roku 1869 nezměnila.

Cílem mé diplomové práce je zjistit, jaká je znalost pojmu vyučovací styl a jaké vyučovací styly nejčastěji využívají učitelé tělesné výchovy na základních školách v okrese Příbram.

2.2.2 Úkoly práce

Z hlavního cíle diplomové práce vyplývají následující úkoly:

1. pozorování hodin tělesné výchovy na základních školách
2. sestavit vlastní nestandardizovaný dotazník pro učitele tělesné výchovy na základních školách a osobně doručit nebo odeslat je všem učitelům tělesné výchovy na základních školách v okrese Příbram.
3. na základě pozorování a dotazování zjistit, které didaktické řídicí styly učitelé při výuce tělesné výchovy používají
4. porovnat odpovědi dotazovaných učitelů s vlastním pozorováním
5. využít získaných výsledků k navrhnutí možností zlepšení dané situace
6. srovnání výsledků této diplomové práce s výsledky jiných prací se stejným tématem

2.3 Metody práce

Při výzkumné práci se zpravidla užívají vědecké metody, jež nám napomáhají shromáždit a následně i zpracovat získaný materiál. Při práci tohoto typu, si nejdříve musíme vybrat vhodné vědecké metody, které by se daly použít. Základním problémem mé práce je získání informací od učitelů tělesné výchovy. Tím směrem se musí vybrané metody zaměřit. Většinou se vědecké metody rozdělují do dvou velkých skupin:

- 1) metody teoretického výzkumu
- 2) metody experimentálního výzkumu

Problém, který zkoumám ve své diplomové práci, patří do druhé skupiny. Tato skutečnost tedy měla rozhodující vliv na výběr metod, které při své práci používám.

Ze zadaného cíle a úkolu této diplomové práce vyplývá, že používanými metodami byly:

- a) pozorování
- b) dotazník

2.3.1 Dotazník

3.2.1.1 Charakteristika dotazníku jako výzkumné metody

Dotazník náleží ke specifickým metodám, používaným ve společenských vědách, tedy i v pedagogice. Je to metoda, která shromažďování dat zakládá na dotazování osob. Charakterizuje se tím, že je určena pro hromadné získávání údajů (Skalková, 1983, s.86).

Jedná se většinou o listinu s předem připravenými a formulovanými otázkami k danému problému, na který dotazovaný odpovídá (Štumbauer, 1989, s 44).

Přesná formulace konkrétního cíle a úkolů dotazníků ve vztahu ke zvolenému problému jsou základní podmínkou účelného koncipování dotazníku. Přispívání k cílevědomému obsahovému zaměření dotazníku i k jasnému zaměření jednotlivých položek na uzlové momenty. Naproti tomu nepřesné nebo příliš povšechné vymezení problému vede většinou k neujasněnosti celkové obsahové koncepce dotazníku a k orientaci na náhodné, nepodstatné stránky při shromažďování dat. Tím se již v zárodku snižuje objektivnost a vytváří se plodná půda pro vznik zkreslených závěrů.

Proto je zvláště důležité si uvědomit, že objektivní výsledek dotazníkové metody závisí v prvé řadě na teorii, z níž vědecký pracovník vychází, na promyšlené vědecké hypotéze. Z hlediska dané hypotézy stylizuje jednotlivé otázky a zaměřuje je na podstatné stránky zkoumaných jevů a procesů (Skalková, 1983, s.87).

3.2.1.2 Formulace položek dotazníků a typy odpovědí

V následujícím výkladu dotazníkové metody používáno termínů „otázka“ a „položka“. Oba shodně odkazují na úkolové jednotky, z nichž se dotazník skládá. Přitom má termín položka obecnější platnost. Je zaváděn proto, poněvadž v dotazníku nejsou vždy přísně používány jenom otázky.

Centrální úlohu v dotazníku má zdůvodněná volba a formulace otázek (položek dotazníku). Autor dotazníku při koncipování položek především sleduje vztah otázky k výzkumnému cíli a k základním problémům výzkumu. Jedná se o základní zaměření obsahových stránek položek. Každá má mít vztah k výzkumnému problému, jeho náležitě vymezeným aspektům, tak aby získaných informací mohlo být použito k ověřování hypotéz výzkumu.

Otázky musí být jasně a konkrétně formulovány. Tím navozují jasné a konkrétní odpovědi. Jestliže jsou otázky nepřesné, neurčité, příliš široké, vyvolávají různé asociace, respondent není vázán k jasné odpovědi.

Otázky je třeba formulovat tak, aby respondent otázku skutečně chápal, a aby ji všichni respondenti chápali ve stejném významu. To znamená, že slovník, termíny, stupeň obecnosti pojmů jsou přiměřené respondentům. Je-li formulace jasná pro autora dotazníku, neznamená to vždy, že je jasná i respondentům (Skalková, 1983, s.87).

Každá otázka má být jednoznačná. Jednoznačná formulace umožňuje jednoznačnou odpověď. Otázkou je zároveň nutno formulovat tak, aby vyžadovala pouze jednu informaci.

Je třeba dbát zároveň na to, aby otázky nepůsobily sugestivně, aby nenaváděly k určitým odpovědím. Je nutné vyloučit i takové otázky, které vyžadují vědomosti či informace, které dotazovaní nemají. Otázky musí být stylisticky promyšlené a gramaticky správné. Usnadňují tím strukturu odpovědi.

Způsob kladení otázek navozuje zároveň odpovědi respondentů. Z tohoto hlediska se rozlišují dva základní typy položek v dotazníku a to položky otevřené (nestrukturované) a položky uzavřené (strukturované).

Položky otevřené jsou takové, které dávají respondentům vztahový rámec, ale neurčují podrobněji ani obsah, ani formu jeho odpovědi. Respondent volí délku odpovědi i konkrétní informace, neboť sám rozhoduje, co říci a co neříci. Užívá se rovněž i otázek částečně otevřených. Toto omezení se může týkat přesnějšího vymezení obsahu odpovědi, její délky i struktury.

Druhým typem jsou položky uzavřené. Jsou to takové otázky, které nabízejí respondentovi volbu mezi dvěma nebo více alternativy.

V dotazníku lze používat i škálových položek. Škálové položky mají pevně stanovené možnosti. Respondent zde neovlivňuje ani obsah, ani formu odpovědi. Vybírá z nabízených a přesně formulovaných odpovědí. Tato forma je náročná pro autora dotazníku. Musí dbát na to, aby vystihl všechny podstatné aspekty problému.

Určitou variantou v této skupině jsou položky uzavřené, které nabízejí seznam hotových odpovědí k volbě, avšak jsou doplněny v závěru otevřenou možností volné odpovědi (kategorie „jiné“) (Skalková, 1983, s.88).

3.2.1.3 Druhy dotazníků

Vzhledem k charakteristickým typů odpovědí se rozlišují dvě základní verze dotazníků a to dotazník strukturovaný (s uzavřenými otázkami) a nestrukturovaný (s otevřenými otázkami). V praxi se ovšem často při konstrukci dotazníků užívá různých položek podle potřeb výzkumu. Součástí techniky sestavování dotazníků je postup, kdy se rozličnými položkami autor dotazníku dotazuje na tutéž informaci. Tím se zvyšuje vnitřní spolehlivost (reliabilita) dotazníku.

Při sestavování dotazníků vědecký pracovník usiluje získat pomocí otázek co nejvíce informací. Věnuje proto velkou pozornost výběru položek z hlediska obsahové tak, aby byly pokryty všechny podstatné aspekty problému (Skalková, 1983, s.90).

Dále uvažuje o formě položek, jejich počtu a určí délku dotazníku. Položek v dotazníku by nemělo být příliš mnoho. Jejich velký počet vede totiž nejčastěji k povrchnímu zodpovězení, čímž trpí i kvalita výsledku. Přitom tazatel bere na zřetel i konkrétní možnosti respondentů a odhaduje čas, nutný na vyplňování dotazníků. Uvažuje o specifických zvláštnostech respondentů (např. věkových, psychických, sociálních) o znalostech, které mohou mít o zkoumané otázce i o ostatních aspektech, které mohou ovlivnit konkrétní formulací položek.

Nejsložitější záležitostí v této metodice je ovšem zpracování získaných dat, jejich obsahová analýza. Je velmi náročná intelektuálně i časově. Pozitivním přínosem této techniky jsou však možnosti pronikat hlouběji k povaze reálných jevů a procesů (Skalková, 1983, s.91).

2.3.2 Pozorování

2.3.2.1 Charakteristika pozorování

Pozorování je cílevědomé, plánovité a soustavné vnímání výchovných jevů a procesů, které směřuje k odhalování podstatných souvislostí a vztahů sledované skutečnosti (Skalková, 1983, s.56).

Metoda pozorování se využívá v tělesné kultuře velmi často. Nenarušuje (alespoň formálně vzato) průběh pedagogických jevů a přitom zachycuje komplexně pedagogický proces a umožňuje zaměřit pozornost na jeho jednotlivé stránky a podrobnosti odpovídající cíli pozorování. Podstatou vědeckého pozorování je snaha o izolování pozorovaného jevu od ostatních (Štumbauer, 1989, s.29).

Pozorování jako vědecká metoda lze vyjádřit následujícími charakteristickými rysy:

a) Pozorování je vedeno určitou ideou a směřuje k jasně formulovanému cíli. Složitost výchovných jevů vyžaduje často v pedagogických výzkumech stanovit širší cíl pozorování a dále jej rozložit na užší a navzájem spjaté cíle. Stanovení cíle znamená, že vědecký pracovník přesně ví, co má pozorovat a může předvídat výsledky svého pozorování (Skalková, 1983, s.56).

b) Plánovitost a systematičnost je dalším charakteristickým rysem pozorování jako vědecké metody. V souhlase se svými cíli vypracuje vědecký pracovník program svého pozorování, určí časový postup i prostředky a techniky shromažďování materiálu.

c) Objektivnost jako charakteristický rys pozorování předpokládá pravdivé, přesné, případně opakované vnímání výchovných jevů a procesů, jakož i přesný a objektivní záznam průběhu pozorování.

Specifickým rysem pozorování je sledování přirozeného průběhu pedagogických procesů. Vědecký pracovník do něj nepřináší žádné vnější podmínky nebo změny, záměrně je neovlivňuje.

V souhrnu lze tedy říci, že objektivní pozorování vyžaduje, aby si pozorovatel jasně určil, co chce pozorovat, jak budou pozorované jevy a procesy registrovány, jak budou získaná data analyzována a hodnocena.

Cílem pozorování není tedy pouze posilování, fotografování skutečnosti, pouhá registrace faktů. Pozorování vede také k formulaci hypotéz a k jejich prověřování dalším pozorováním, k jejich zpřesňování a přeměně v teorii, která jevy vysvětluje (Skalková, 1983, s.57).

2.3.2.2 Druhy pozorování

Se zřetelem na způsob, jak se pozorování provádí, rozlišujeme pozorování přímé a nepřímé. O přímém pozorování hovoříme tehdy, jestliže sám výzkumný pracovník bezprostředně sleduje zkoumané jevy a procesy. Přitom je nutné řešit otázku vztahu pozorovatele k pozorovaným jevům. Z těchto hledisek může být pozorování zjevné nebo skryté, zúčastněné nebo nezúčastněné.

Pedagogové-vědečtí pracovníci používají často přímého zjevného pozorování. Sledují výchovné procesy ve škole nebo ve výchovných institucích, přitom učitelé často i žáci vědí o jejich činnosti. Protože se mění chování osob, jestliže vědí, že jsou pozorovány, bývá často nezbytné, aby přesná formulace cíle a úkolů pozorování zůstala nejen pro žáky, ale často i pro učitele skryta. Tento druh pozorování je pozorováním nezúčastněným. Pozorovatel není

členem pozorované skupiny, pozoruje ji jakoby zevně (Skalková, 1983, s.58). Naše pozorování by se dalo zařadit jako krátkodobé, systematické a nezúčastněné (učitelé o pozorovateli věděli, ale nebylo jim známo, co je cílem pozorování) pozorování.

2.3.2.3 Nároky a příprava pozorovatele

Pozorování je náročná metoda pedagogických výzkumů a vyžaduje proto náležitou přípravu pozorovatelů. Především je nutné, aby pozorovatel chápal cíl pozorování a byl informován o jeho teoretických základech.

Je rovněž žádoucí, aby pozorovatel předběžně vykonal pozorování bez pozorovacího archu. Hluběji si uvědomí složitost pedagogických jevů a lépe pochopí, proč je nutné řídit se promyšleným plánem, připravit systém kategorií, protokol pro pozorování atd. (Skalková, 1983, s.66)

2.3.2.4 Klady a zápory metody pozorování

Jako každá metoda, má pozorování své klady a nedostatky.

Významným kladem je, že bezprostředně odráží skutečnost v její přirozené podobě. Maximálně přibližuje přirozený průběh pedagogických procesů. Umožňuje sledovat jevy v momentech, kdy se právě objevují, zachycovat prostředí, v němž se uskutečňují. Tento kontakt s realitou je plodný také tím, že podněcuje pozorovatele, k hlubšímu a tvořivému myšlení v dané situaci.

Omezení pozorování spočívá v tom, že nelze většinou předpovídat, kdy bude z hlediska sledovaného problému probíhat něco podstatného, důležitého. Některé jevy a situace nejsou pozorováním dostupné. Přímým pozorováním lze sledovat poměrně malý počet objektů. Získaný materiál se nezřídka obtížně analyzuje a kvantitativně zpracovává. Přílišná identifikace pozorovatele s prostředím (např. při zúčastněném pozorování) může vést k jednostranným subjektivním pohledům na skutečnost.

Pozorování vyžaduje vynaložení velkého úsilí, trpělivosti a je náročné i časově. Osobně platí, že záznamy, ať už je využito jakékoliv formy, je nutné brzy po provedeném pozorování alespoň předběžně vyhodnotit. Není správné nahromadit příliš mnoho pozorování najednou bez náležitého zpracování záznamů, které vyžaduje často více času než samotné pozorování (Skalková, 1983, s.67).

3 VÝZKUMNÁ ČÁST

3.1 Metodika výzkumu

Jak již bylo uvedeno, používanou výzkumnou metodou byl dotazník a pozorování.

Velký problém dotazníku byl s jeho návratností. Do všech základních škol na okrese Příbram byl doručen dotazník. Do některých škol jsem dotazník donesl osobně a do ostatních škol byl dotazník doručen poštou a odeslán e-mailem. K dotazníkům, které jsem posílal poštou a e-mailem, byl přiložen průvodní dopis, který je uveden v příloze číslo 2. Velkým problémem byla návratnost dotazníků a to hlavně ze škol, které jsou na vesnicích. I přes moje opakované prosby o vrácení vyplněného dotazníku, jsem se nedočkal žádné nebo záporné odpovědi. Ve školách, kam jsem dotazník donesl osobně, jsem se občas setkal s neochotou učitelů. Někteří učitelé brali vyplnění dotazníku jako zbytečné přidělování práce navíc, přitom na doplnění položek dotazníku stačilo zhruba 10 minut. I přes tyto problémy se mi podařilo získat 30 dotazníků.

V okrese Příbram je třicet základních škol, kde se nachází druhý stupeň. Školy bych rozdělil do dvou skupin. Ta první, kam patří školy větších měst: Příbram, Sedlčany, Dobříš. V těchto městech se nachází celkem deset základních škol. Do druhé skupiny by patřily „vesnické školy“, ve kterých se na okrese Příbram nachází celkem dvacet škol.

Školy ze kterých jsem získal vyplněný dotazník jsou tyto:

- 1) Městské školy - Příbram - 1.Základní škola
 - 3.Základní škola Březové Hory
 - Základní škola Jiráskovy Sady
 - 5.Základní škola
 - Základní škola Bratří Čapků
 - 7.Základní škola
- Dobříš - 1.Základní škola, 2.Základní škola
- Sedlčany - 1.Základní škola, 2.Základní škola
- 2) Vesnické školy – Základní škola Březnice, Základní škola Dolní Hbity, Základní škola Chraštica, Základní škola Jince, Základní škola Milín, Základní škola Tochovice, Základní škola Obecnice, Základní škola Rožmitál pod Třemšínem, Základní škola Klučenice, Základní škola Nový Knín, Základní škola Krásná Hora

3.2 **Struktura dotazníku**

Výzkum, který probíhal prostřednictvím dotazníku, byl zcela anonymní. Samotný dotazník pro učitele tělesné výchovy na základních školách obsahoval 19 položek. Byl zaslán na všechny základní školy v okrese Příbram. V dotazníku jsem použil mimo otázek strukturovaných, které respondentům nabízely možnost volby mezi dvěma nebo více odpověďmi, i otázek nestrukturovaných. Kromě výše uvedených položek jsem v dotazníku používal i položky škálové. Tento typ položek, podobně jako položky strukturované, nabízí pevně stanovené alternativy odpovědí, z nichž si respondent vybírá tu, která je mu názorově nejbližší.

Dotazník, který je uveden v příloze 1, se skládá celkem ze tří částí:

1. část – slouží k získávání základních informací o učiteli
2. část – obsahuje vysvětlení pojmu vyučovací styl, spektrum didaktických stylů a stručný popis jednotlivých didaktických stylů z hlediska činnosti učitele a žáka, obsahuje otázky týkající se využívání didaktických stylů v hodinách tělesné výchovy
3. část – slouží k získání obecných informací např. počet hodin tělesné výchovy a materiální vybavení pro hodiny tělesné výchovy, má-li škola sportovní třídy

Důležitou součástí přípravy vlastního dotazníku byla i tzv. pracovní verze dotazníku. V té jsem se snažil předem prověřit nejenom obsah zvolených položek, ale také jasnost a jednoznačnost jejich vyjádření, abych předešel případným problémům s pochopením dotazníku. V této fázi sestavování dotazníku jsem o spolupráci požádal své kolegy. Na základě jejich otázek a některých připomínek v průběhu konstruování dotazníku jsem provedl určité drobné úpravy ve formulaci otázek a odpovědí.

Nevýhodou dotazníkového průzkumu bývá většinou nízká návratnost dotazníků při neosobním kontaktu mezi dotazovatelem a dotazovaným. Udává se kolem 50%. To se v mém případě částečně potvrdilo, návratnost byla 70% (21 škol z 30). Kladně to ovlivnilo osobní donesení dotazníku do některých škol, proto je procento o něco vyšší.

3.3 Pozorování

Pozorování hodin tělesné výchovy bylo velmi časově náročné. Nezbytnou nutností bylo spojit dosud probíhající studium na pedagogické fakultě v Českých Budějovicích a pozorování, které jsem prováděl na základních školách v okrese Příbram. Z tohoto důvodu se sledování hodin tělesné výchovy na základních školách uskutečnilo od 4.4.2005 do 21.11.2005. Pozorování nebylo prováděno na všech základních školách v okrese Příbram. Ze všech škol, které přicházely v úvahu, byly náhodným výběrem vylosovány 4 městské školy a 3 „vesnické školy“:

- 3. Základní škola Březové Hory
- Základní škola Jiráskovy Sady
- Základní škola Bratří Čapků
- 1. Základní škola Dobříš
- Základní škola Březnice
- Základní škola Nový Knín
- Základní škola Tochovice

Pozorování na každé z vybraných škol probíhalo u jednoho nebo dvou učitelů tělesné výchovy příslušné školy. U každého učitele jsem se snažil vybrat hodiny s různým tématickým obsahem. Žádnému z učitelů nebylo předem řečeno, za jakým účelem bude hodina tělesné výchovy sledována.

4 VÝSLEDKOVÁ ČÁST

Tato část obsahuje výstižné shrnutí výsledků. Pro větší přehlednost je často použit graf a tabulka.

4.1 Rozbor dotazníků

ČÁST 1

Na náš dotazník odpovědělo 30 učitelů tělesné výchovy na základních školách na Příbramsku. Z tohoto počtu bylo 17 mužů a 13 žen. Jednalo se o zkušené učitele, ale i učitele s velmi krátkou praxí. Celková průměrná doba praxe učitelů byla 13,5 roku, u mužů se jednalo průměrně o 13,6 roku a u žen průměrně o dobu 13,2 roku.

ČÁST 2

Otázka č.1

Věděli jste, co je to „vyučovací styl“ dříve, než jste si přečetli příložený leták?

Z celkového počtu 30 dotazníků na tuto otázku kladně odpovědělo 19 dotazovaných a záporně 11 dotazovaných. Z hlediska procentuálního vyjádření zjistujeme, že 63% učitelů ví, co znamená pojem vyučovací styl a 37% tento pojem nezná.

Pokud učitelé na tuto otázku odpověděli kladně, měli za úkol tento pojem vysvětlit.

vysvětlili	počet odpovědí	% vyjádření
ANO	10	53%
NE	9	47%

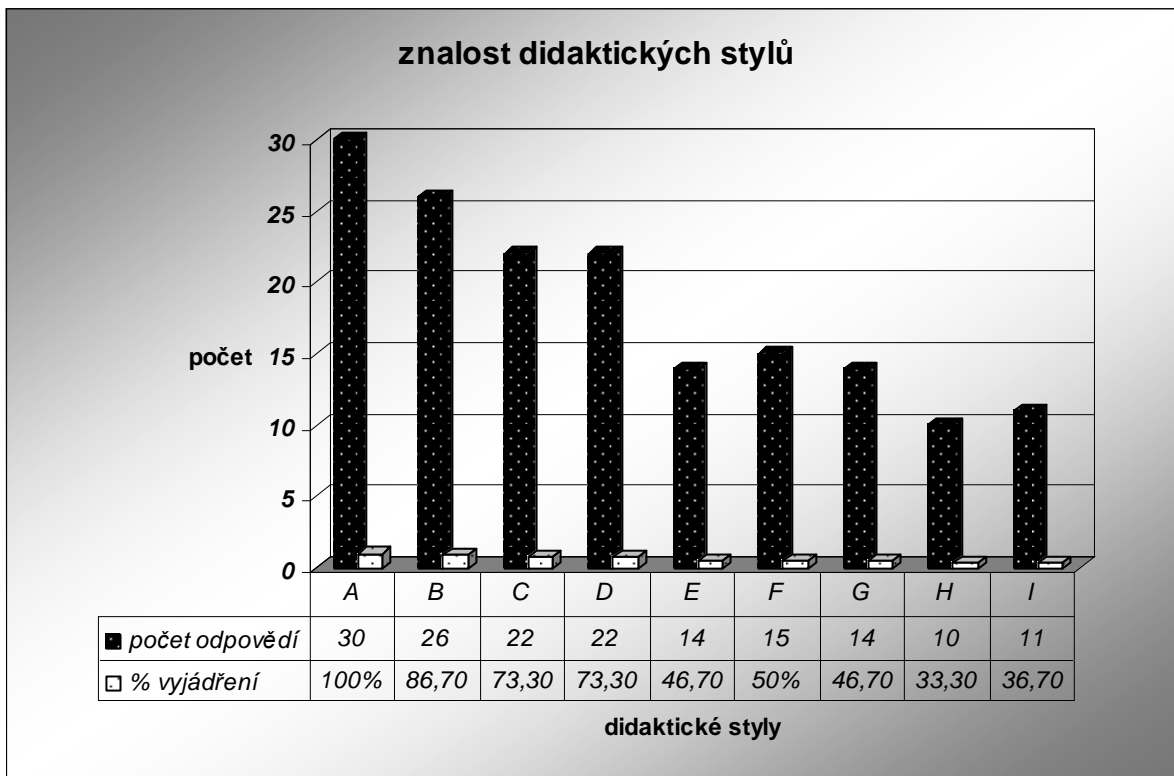

U učitelů, kteří umějí pojem „vyučovací styl“ vysvětlit, se v různých podobách vyskytuje základní vztah učitel – žák – cíle. Didaktický styl je popisován jako způsob výuky žáka v závislosti na míře zásahů učitele. Jako nejvýstižnější popis pojmu vyučovací styl učitelem jsem vybral toto vysvětlení: „Uvádí do vzájemného vztahu učitele (trenéra) a žáka a řeší míru spolurozhodování ve vyučovacím procesu“.

Otázka č.2

Jaké vyučovací styly jste znali, než jste si přečetli přiložený leták?

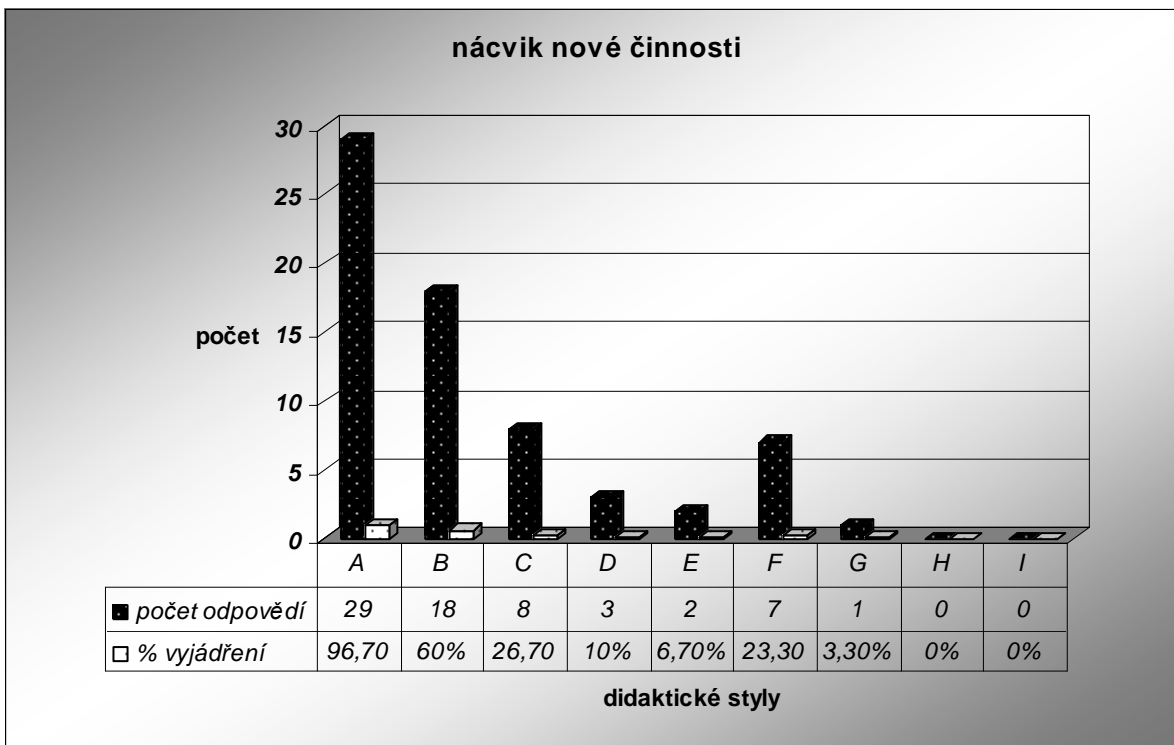
Nejvíce známé, jak uvidíme níže, jsou vyučovací styly, které jsou nad kognitivním prahem. Jestliže začneme rozebírat jednotlivé styly podle toho, kolikrát byly učiteli vybrány, je znalost didaktických stylů následující:

Otázka č. 3

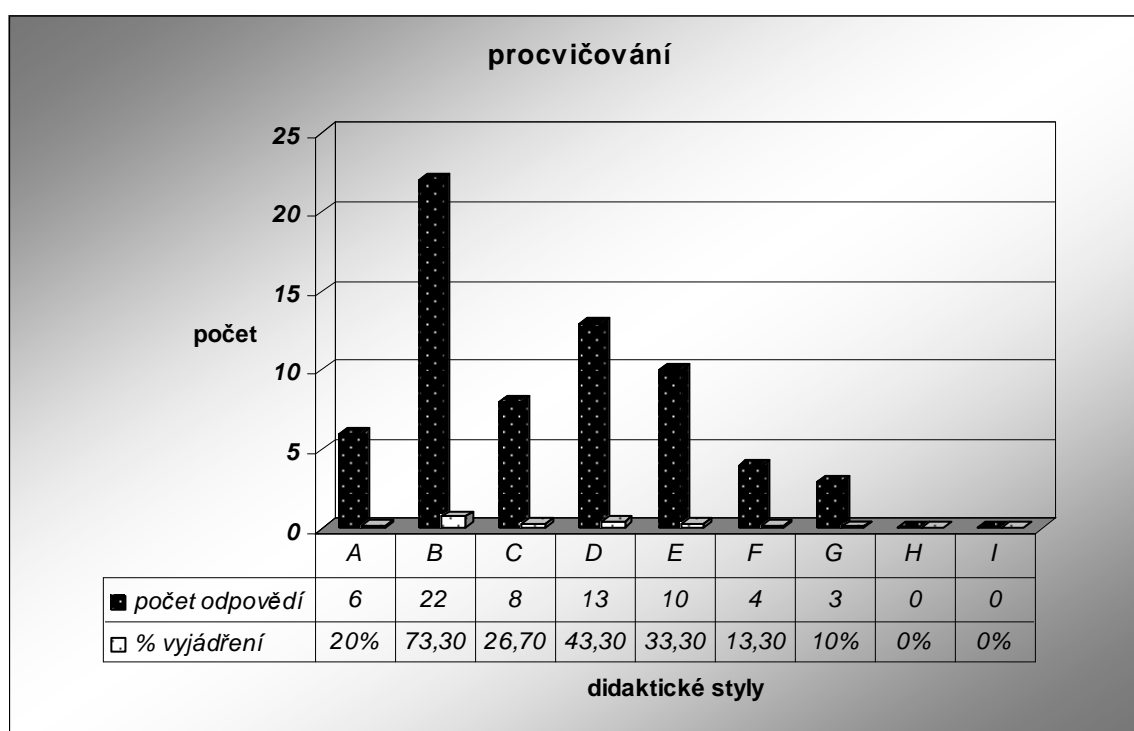
Který vyučovací styl používáte při:

a) nácvičku nové činnosti

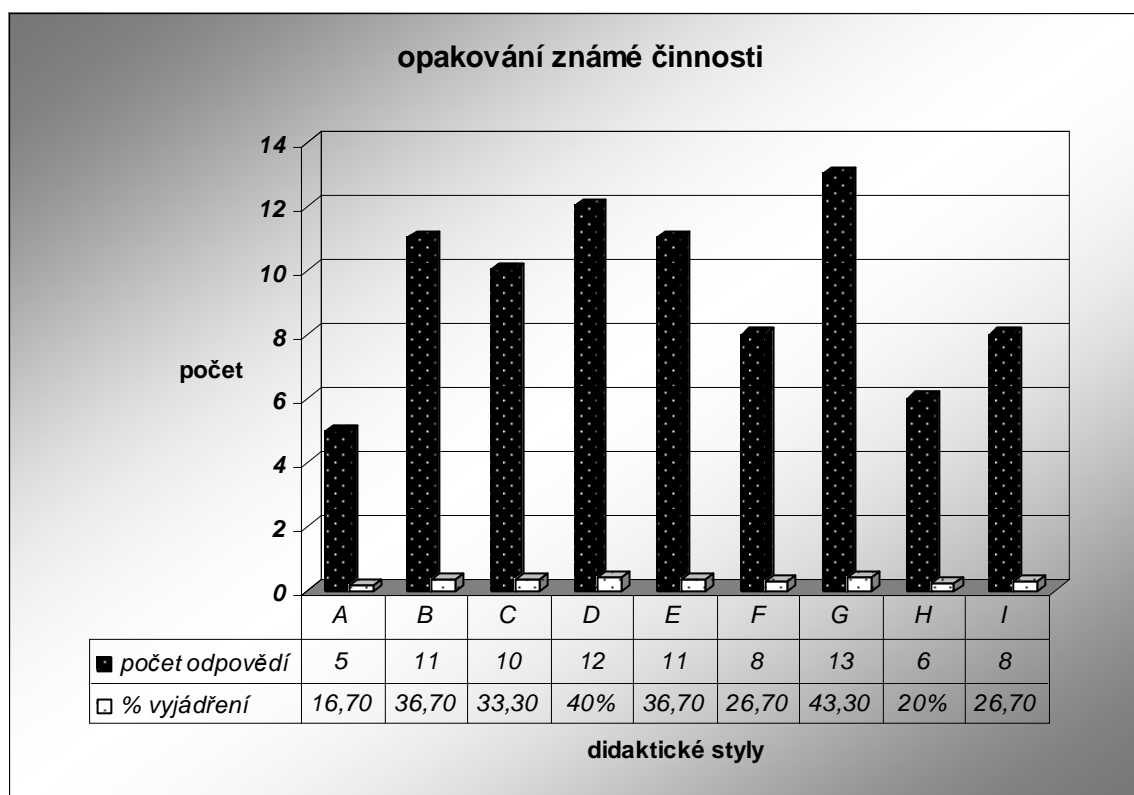
Graf nám znázorňuje, které vyučovací styly jsou učiteli tělesné výchovy nejvíc používány při nácviu nové činnosti. Je velmi zřetelné, že nejvíc frekventovaným stylem je příkazový styl hned za ním následuje styl praktický. Dalšími méně používanými styly jsou styly reciproční a s řízeným objevováním žáka. Ostatní styly se používají jen velmi zřídka. Z grafu je vidět, že některé styly se nepoužívají vůbec a jsou to styly s autonomním rozhodováním žáka o učivu a s autonomním rozhodováním žáka o volbě vyučovacího stylu.

b) procvičování

Na tomto grafu vidíme, jak výrazně kleslo používání příkazového stylu, kdežto při nácviu nové činnosti ho používal téměř každý učitel, při procvičování je tento styl používán pouze 20% učitelů. Příkazový styl přeskočily ještě styly reciproční, se sebehodnocením a s nabídkou. U procvičování se neobjevují styly s autonomním rozhodováním žáka o učivu a s autonomním rozhodováním žáka o volbě vyučovacího stylu.

c) opakování známé činnosti

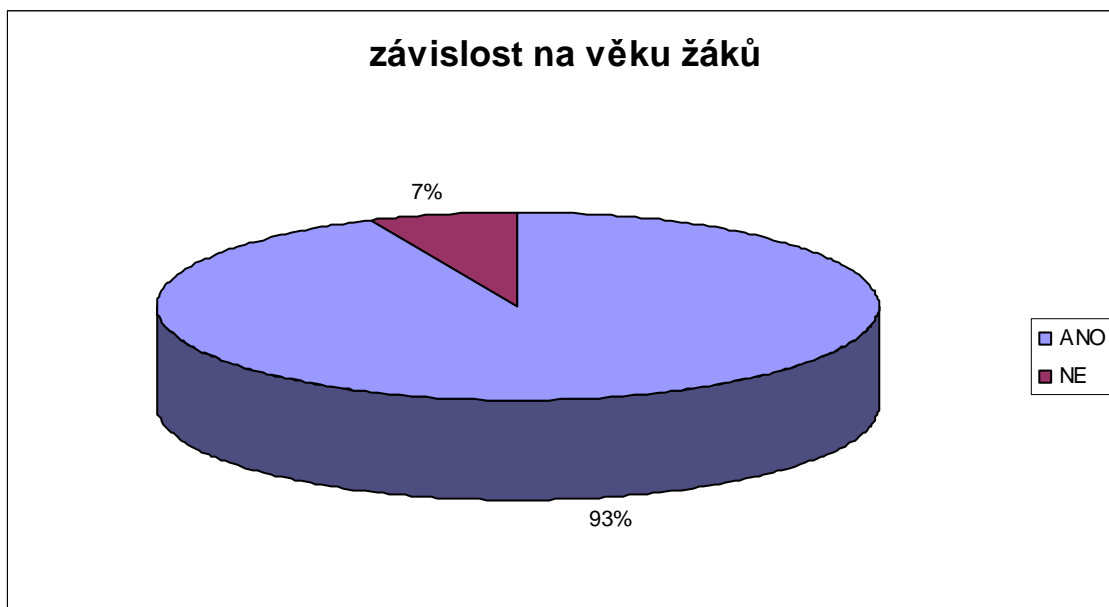

Na tomto grafickém znázornění je vidět, že při opakování známé činnosti učitelé používají mnohem větší spektrum didaktických stylů, než u předchozích grafů. Žádný styl nijak výrazně nepřevyšuje ty ostatní, jen málo učitelů volí příkazový styl a mírně stoupá používání posledních dvou stylů (I a H), které se v předchozích grafech neobjevily. Při opakování známé činnosti jsou více využívány didaktické styly, které umožňují větší samostatnost žáků.

Otázka č.4

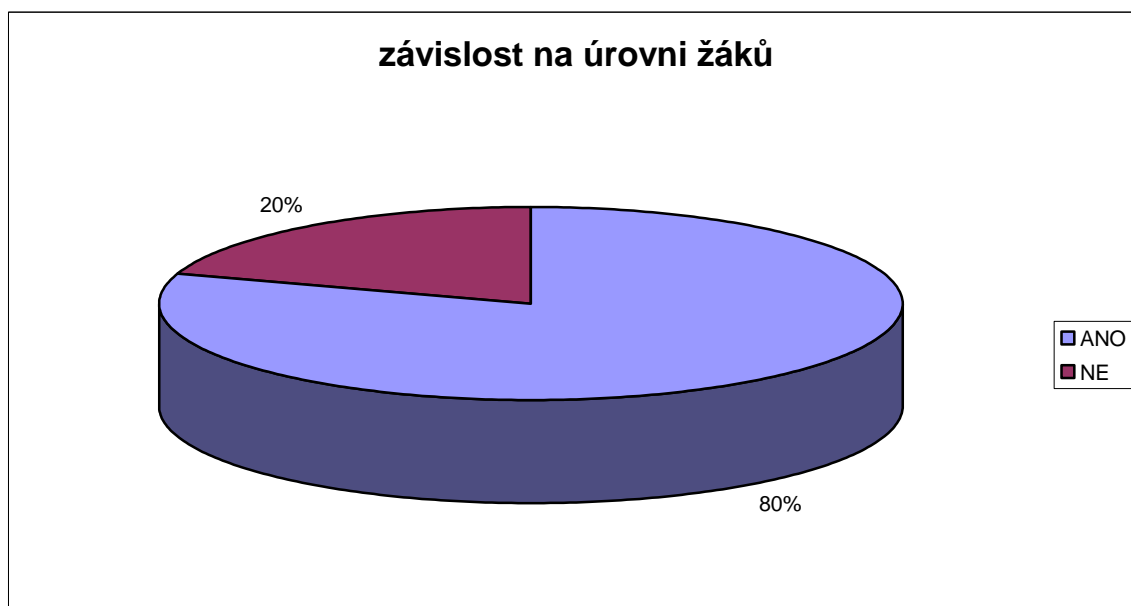
Závisí výběr vyučovacích stylů na:

- a) věku žáků – u 28 učitelů výběr závisí na věku žáků a 2 na věk neberou ohled

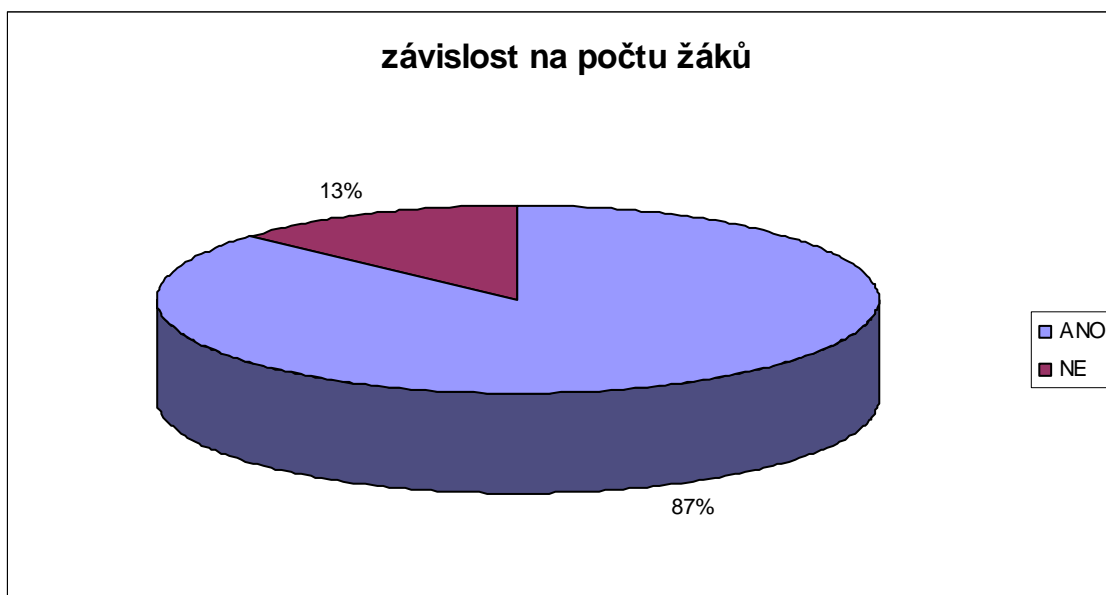
Z grafu vidíme, že výběr vyučovacích stylů velmi závisí na věku žáků.

b) úrovni žáků – při výběru didaktických stylů je úroveň žáků důležitá pro 24 učitelů a pro 6 učitelů toto hledisko není důležité

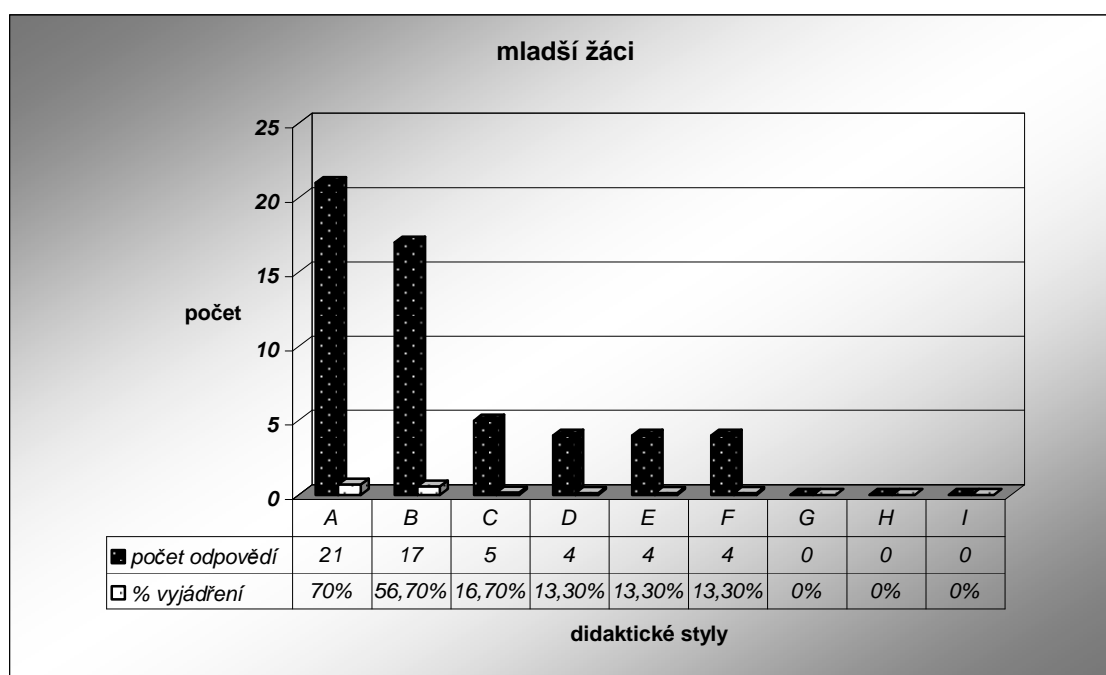

Na úroveň dovedností žáků, je brán menší zřetel než na věk žáků.

c) počtu žáků – počet žáků ovlivňuje 26 učitelů a pro 4 učitele není nijak důležitý

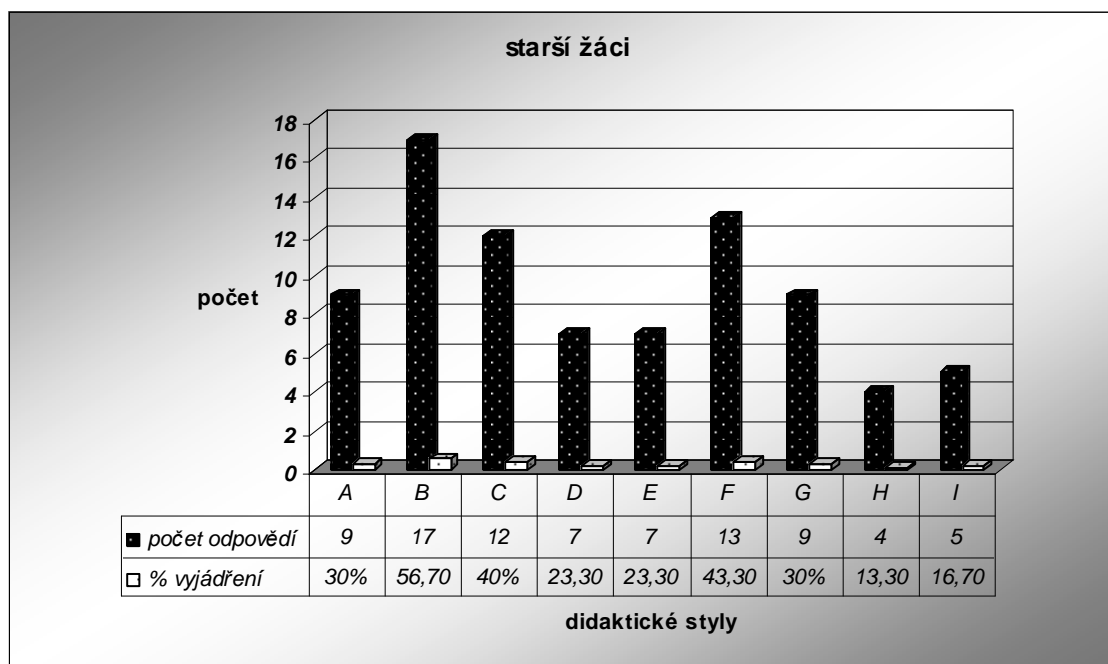

a) Jaký vyučovací styl převažuje u mladších žáků (6. - 7. třída)

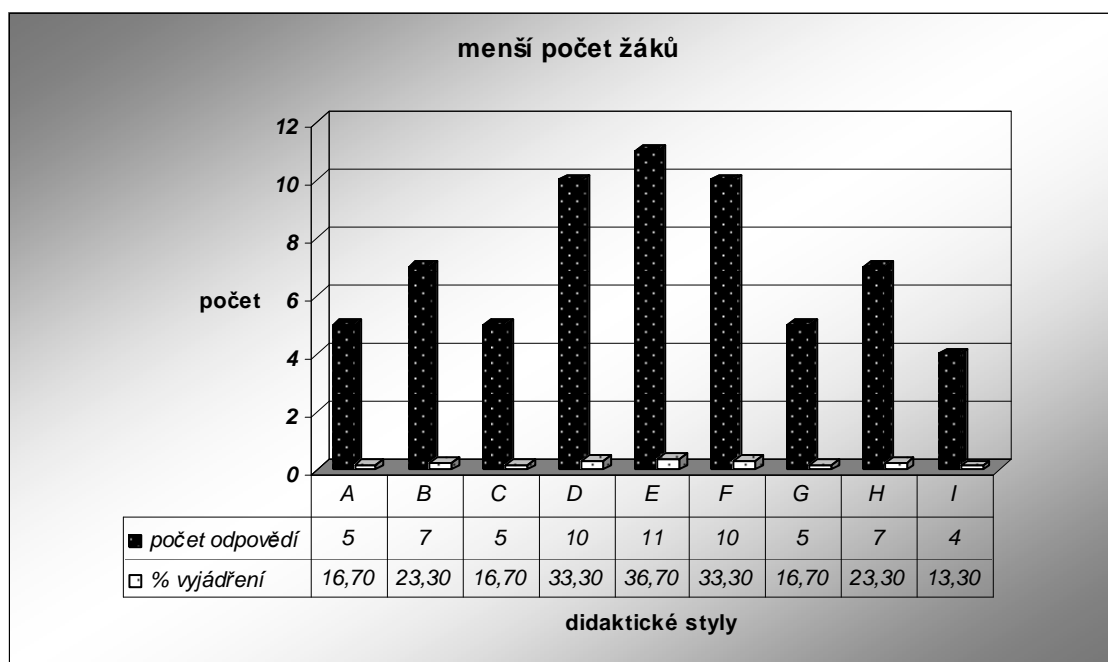
Jak je vidět z grafu, u mladších žáků se nejvíce využívají styly příkazový a praktický, oproti tomu se vůbec nepoužívají styly se samostatným objevováním, s autonomním rozhodováním žáka o učivu a s autonomním rozhodováním žáka o volbě vyučovacího stylu.

b) starší žáci (8. – 9. třída)

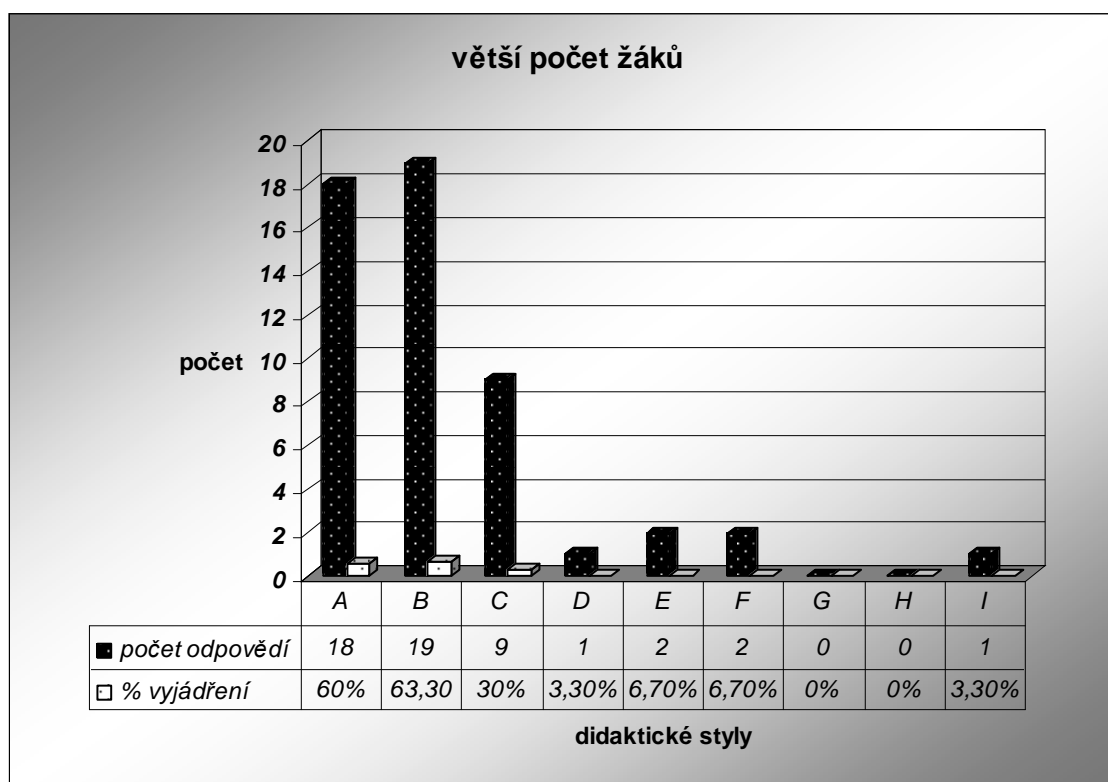
U starších žáků, učitelé tělesné výchovy používají mnohem širší spektrum vyučovacích stylů. Nejvíce se používá styl praktický se stylem s řízeným objevováním žáka a stylem recipročním ostatní styly jsou poměrně vyrovnané.

c) menší počet žáků

Z grafu je vidět, že u menšího počtu žáků jsou v popředí zájmu učitelů tělesné výchovy tři styly a to styl se sebehodnocením, s nabídkou a s řízeným objevováním žáka. Ostatní styly jsou také poměrně hodně využívány.

d) větší počet žáků

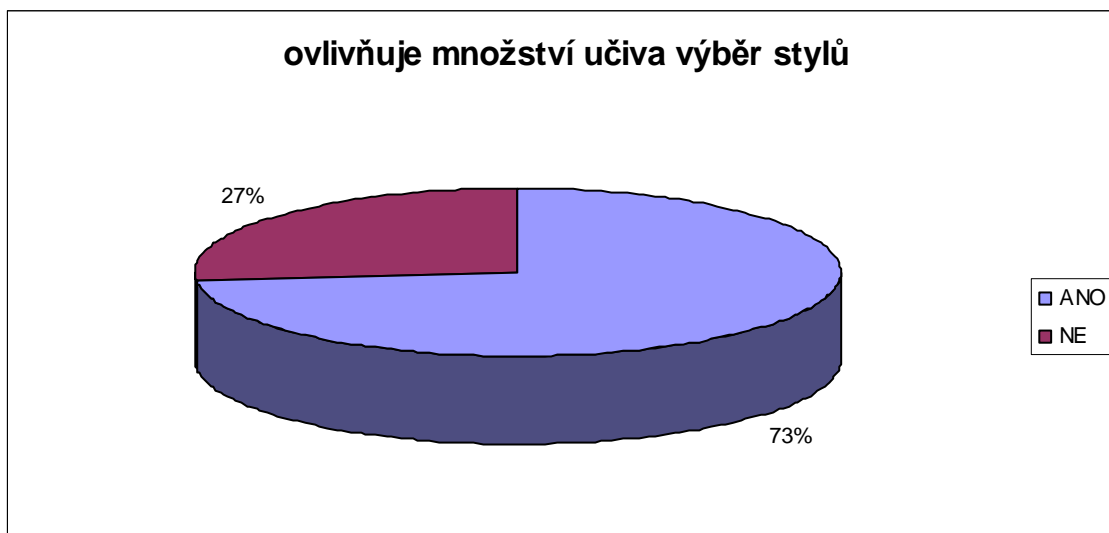

U většího počtu žáků jasně dominují styly praktický a příkazový, ještě se často objevuje styl reciproční, ostatní styly se objevují velmi málo.

Otázka č.5

Ovlivňuje množství učiva v osnovách výběr vyučovacích stylů?

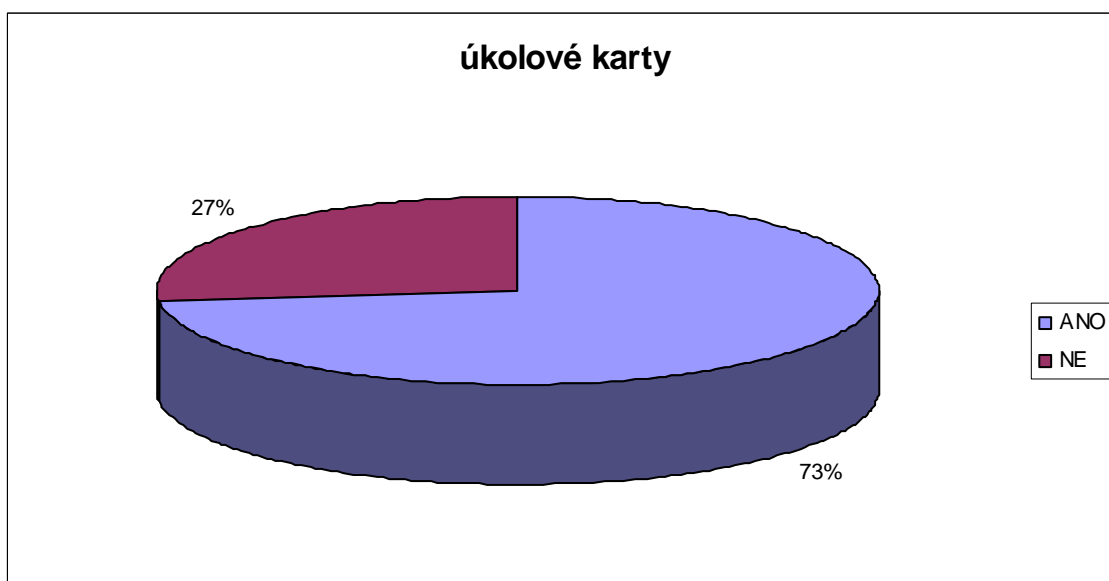
Množství učiva v osnovách ovlivňuje 22 učitelů, ale 8 učitelů na to kolik je učiva v osnovách nebere ohled.

Otázka č.6

Víte co to jsou tzv. úkolové karty?

Na tuto otázku 22 učitelů odpovědělo kladně a 8 záporně.

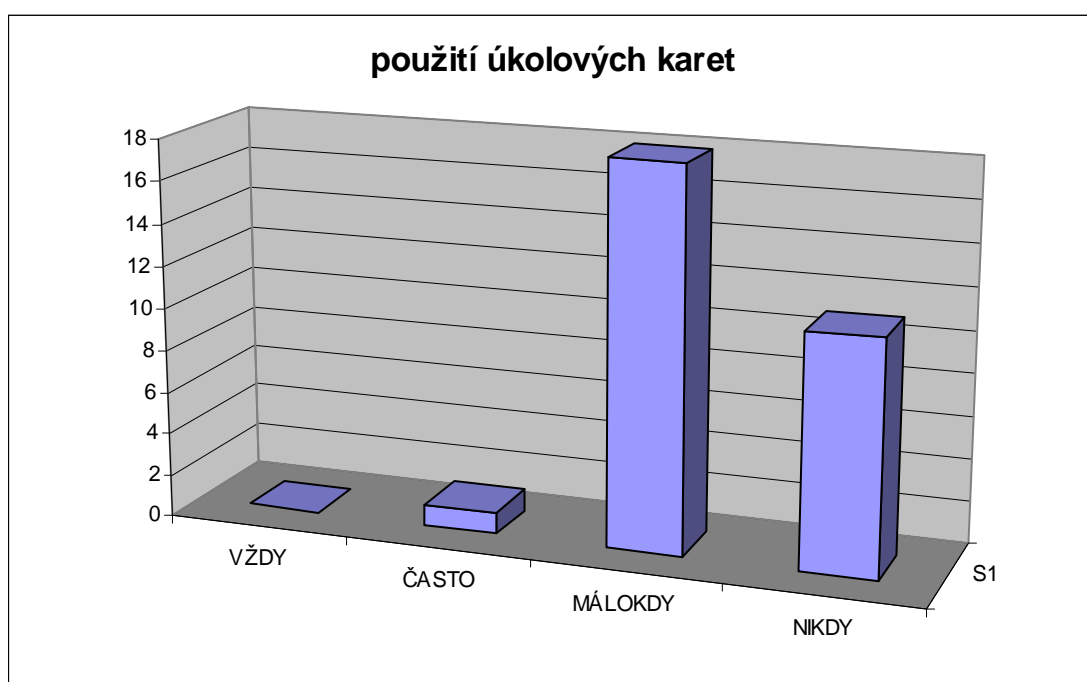

Z tohoto grafického znázornění je jasně vidět, že úkolové karty nejsou pro učitele ničím neznámým. Na problematiku úkolových karet navazuje další otázka.

Otázka č.7

Používáte úkolové karty?

	počet odpovědí	% vyjádření
VŽDY	0	0,0%
ČASTO	1	3,3%
MÁLOKDY	18	60,0%
NIKDY	11	36,7%

Dáme-li dohromady otázku č.6 a č.7 zjišťujeme, že úkolové karty učitelé znají, ale jejich praktické využití je velmi malé. Z grafu vidíme, že 60% učitelů tyto karty používá jen málokdy a dokonce 36,7% učitelů je nepoužívá vůbec, přestože 73% učitelů tyto karty zná a ví o jejich výhodách.

Pokud učitelé odpověděli, že úkolové karty používají, měli uvést příklady jejich použití. Dopadlo to tak, že 11 učitelů uvedlo příklad, kdežto 8 učitelů si nevědělo rady.

Nejčastějším uvedeným příkladem byl kruhový trénink, další již méně časté příklady, byly cvičení ve skupinách při gymnastice, posilování, překážková dráha.

Otázka č.8

Který vyučovací styl používáte nejčastěji?

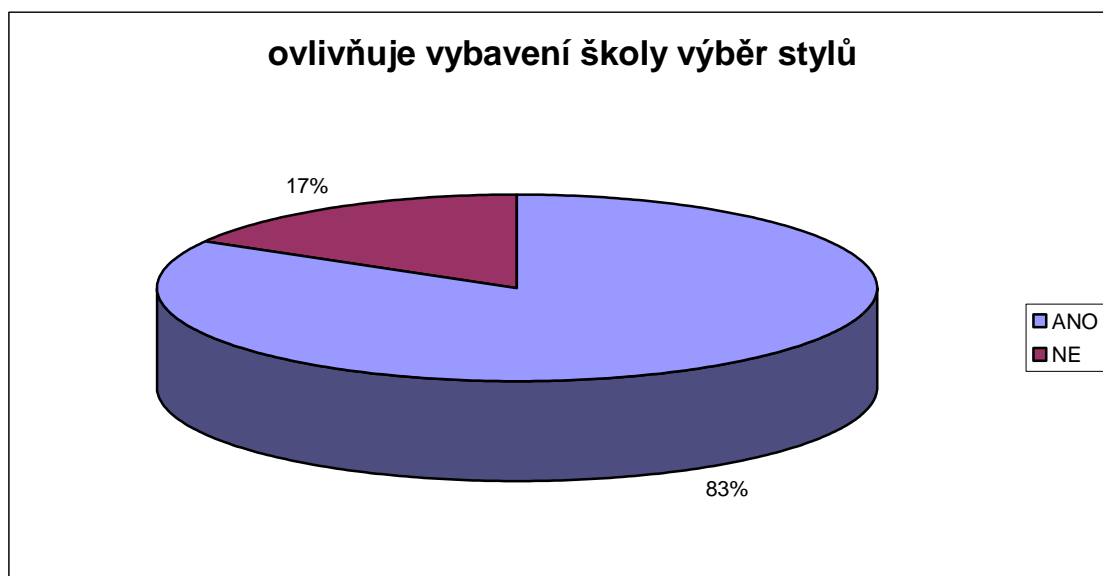

Z grafu lze vyčíst, že nejpoužívanější jsou styly příkazový a praktický, mnohem méně se používají styly se sebehodnocením, s nabídkou a s řízeným objevováním žáka. Ostatní styly učitelé neupřednostňují.

Otázka č.9

Umožňuje Vám vybavení školy používat vhodné vyučovací styly?

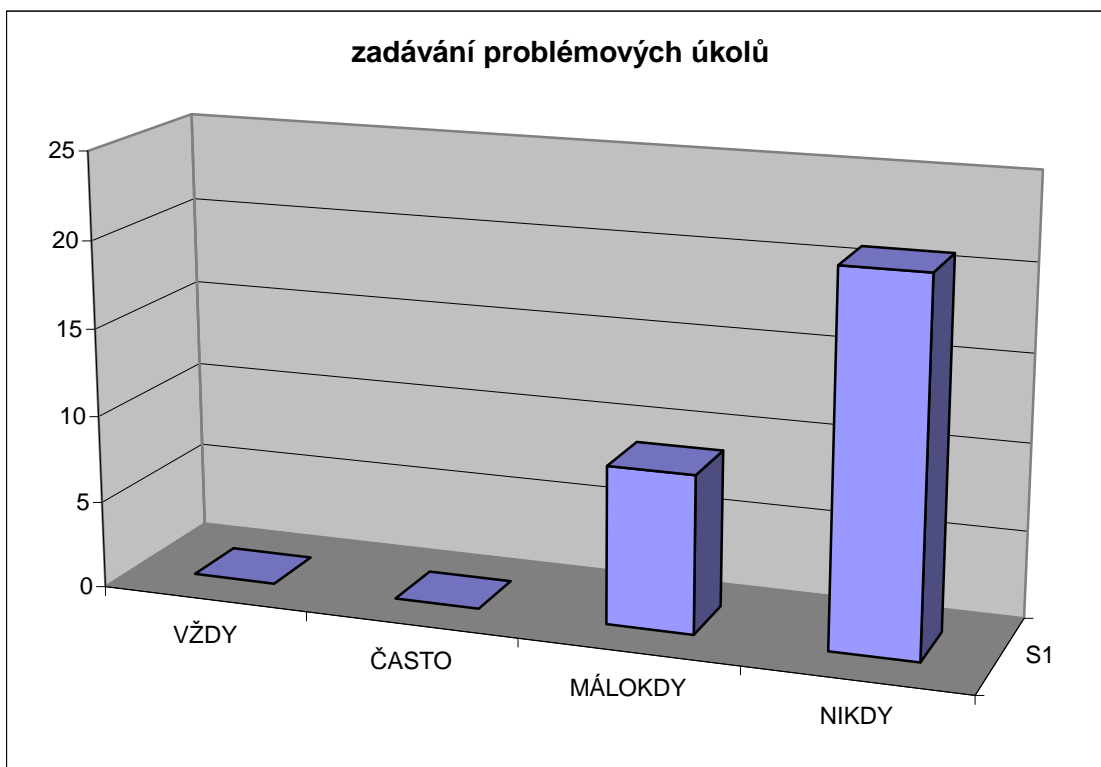
U otázky týkající se vybavení školy odpovědělo 25 učitelů, že je dostačující a 5 učitelů má podmínky nevhodné.

Otázka č.10

Dáváte žákům v hodinách tělesné výchovy „problémové karty“, které mají řešit samostatně?

	počet odpovědí	% vyjádření
VŽDY	0	0%
ČASTO	0	0%
MÁLOKDY	9	30%
NIKDY	21	70%

Stejně jako u otázky č.7 měli dotazovaní uvést příklad situací v tělesné výchově, kdy žákům zadávají „problémové úkoly“. Pouze tři učitelé odpověděli a napsali nějaký příklad.

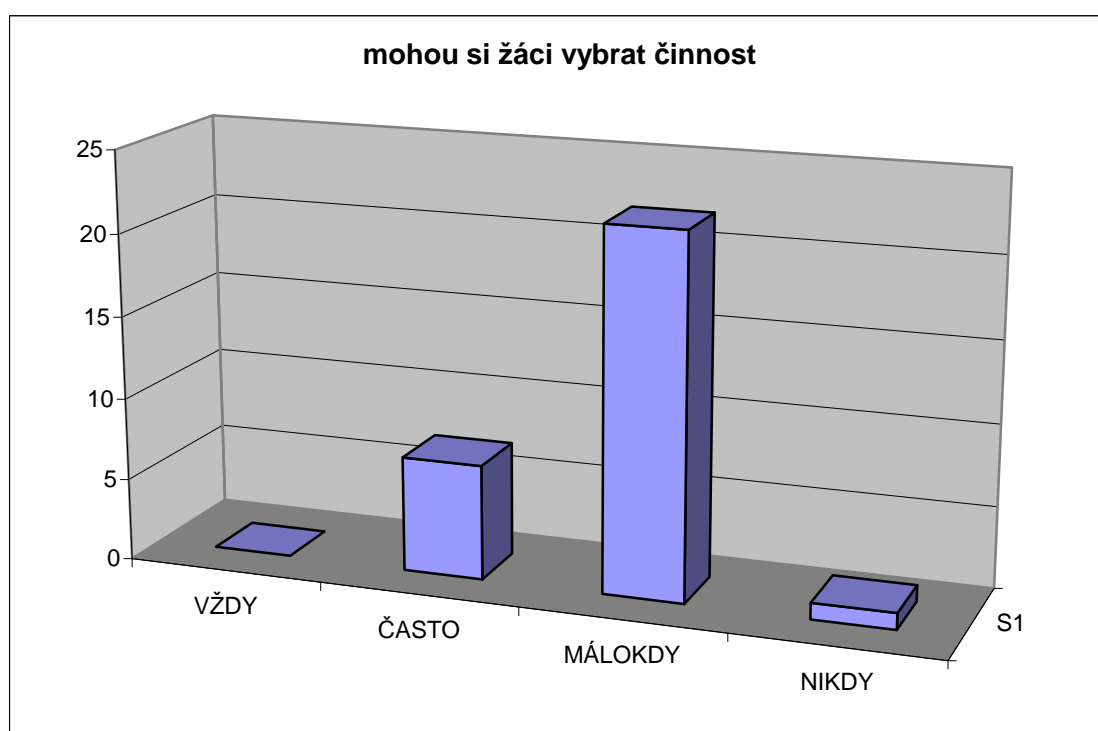
Učitelé uvedli tyto 2 příklady :

- gymnastiky – tvorba gymnastické sestavy, tato odpověď se objevila dvakrát
- obtížnost variant při přeskočení

Otázka č.11

Mohou si žáci vybrat, co budou dělat v hodině tělesné výchovy?

	počet odpovědí	% vyjádření
VŽDY	0	0,0%
ČASTO	7	23,3%
MÁLOKDY	22	73,3%
NIKDY	1	3,3%

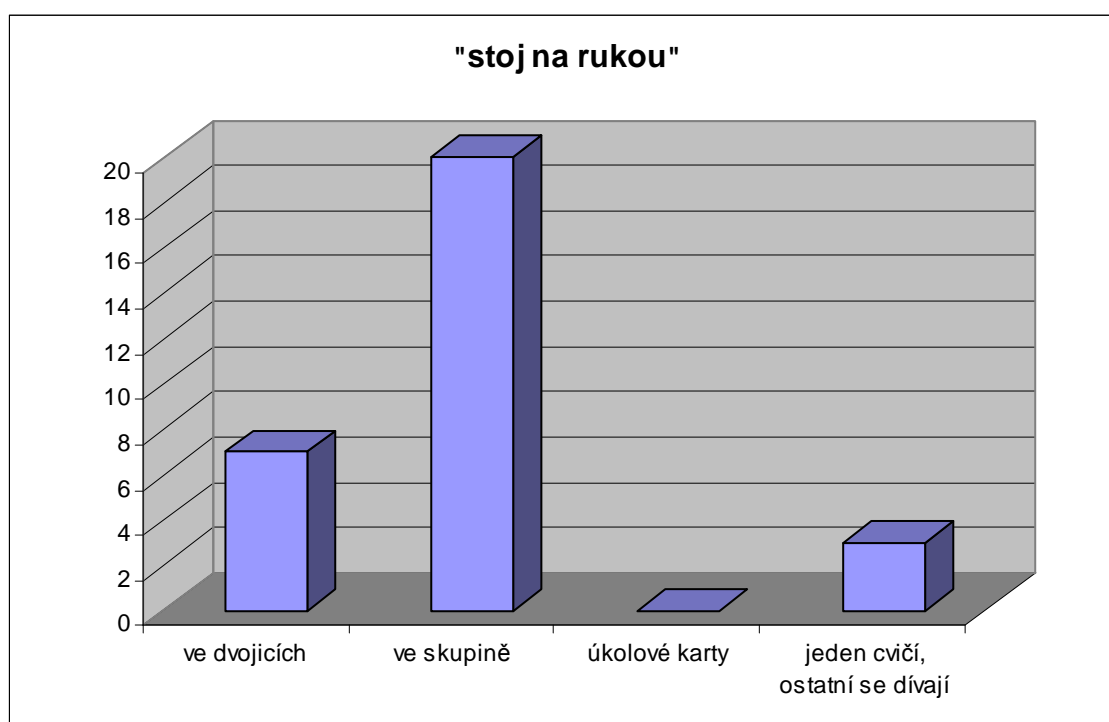
Na grafu je vidět, že žáci si v hodinách tělesné výchovy nemohou příliš vybrat, co by chtěli dělat. Učitel většinou drží moc ve svých rukou a téma hodiny si vybírá sám.

Otázka č. 12

Jak učíte „stoj na rukou“?

Touto otázkou chceme zjistit, jaký způsob výuky používají učitelé při nácviu některých činností v tělesné výchově.

způsob nácviu	počet odpovědí	% vyjádření
ve dvojicích	7	23,3%
ve skupině	20	66,7%
úkolové karty	0	0,0%
jeden cvičí, ostatní se dívají	3	10,0%

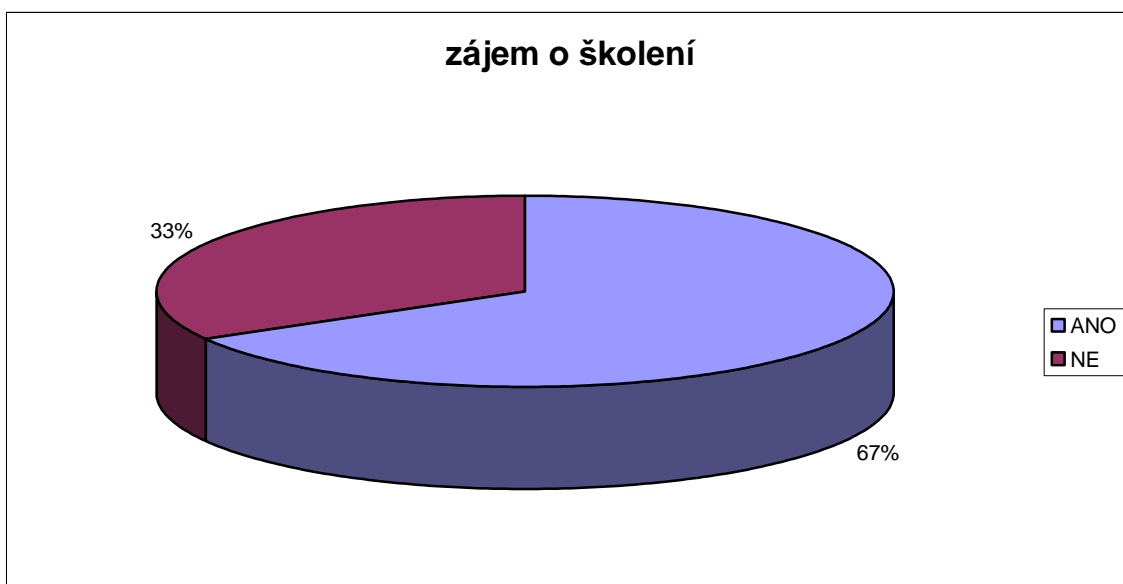

Podle těchto odpovědí vidíme, že učitelé nejvíce preferují nácviu této činnosti ve skupině. Druhou nejpoužívanější možností je ve dvojicích a tři učitelé preferují to, když jeden žák cvičí a ostatní se dívají. Použití úkolové karty nenajdeme u žádného z učitelů, což potvrzuje již zjištěnou skutečnost z otázky č.7.

Otázka č. 13

Měli byste zájem o školení (teoretické i praktické), které by se týkalo vyučovacích stylů?

Tady se ukázala lenost učitelů tělesné výchovy, o školení by nemělo zájem 10 učitelů, naopak dozvědět se něco nového a poučného má zájem 20 učitelů.

Otázka č. 14

O co Vám jde v hodinách tělesné výchovy?

Po vyhodnocení všech odpovědí jsem došel k tomuto pořadí názorů, o co učitelé usilují v hodinách tělesné výchovy:

1. rozvoj a zdokonalení pohybových dovedností žáků, při maximálním využití času ve vyučovací jednotce k pohybu
2. rozvoj žáků po stránce fyzické kondice, při udržení maximální bezpečnosti cvičení
3. vytvořit u dětí kladný (radost z pohybu) vztah k pohybu, aby trávily pohybem volný čas a přenesly si kladný vztah i do dalšího života
4. osvojení si základů sportů, vytvořit týmový duch v kolektivních sportech
5. klást důraz na správný ontogenetický vývoj žáka a pěstovat smysl pro fair – play
6. v neposlední řadě být dobrým příkladem pro děti

ČÁST 3

Otázka č.1

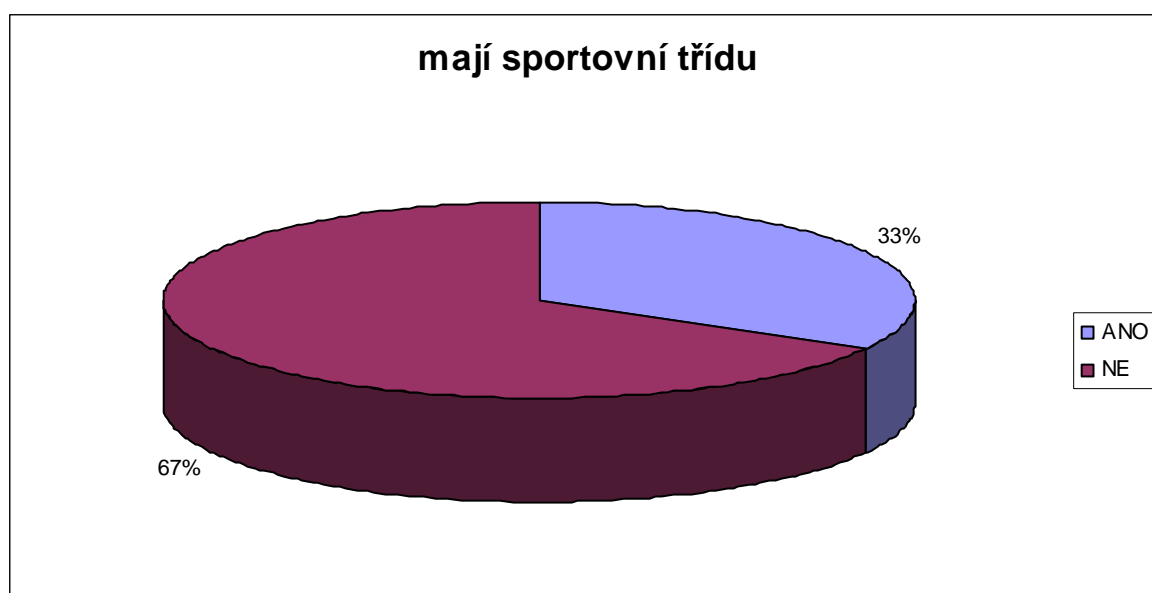
Jaká je dotace hodin tělesné výchovy na Vaší škole?

Tady byla u všech učitelů odpověď stejná, na všech školách je dvouhodinová dotace týdně.

Otázka č. 2

Máte na Vaší škole sportovní třídu?

10 učitelů pracuje s dětmi s rozšířenou dotací hodin tělesné výchovy.

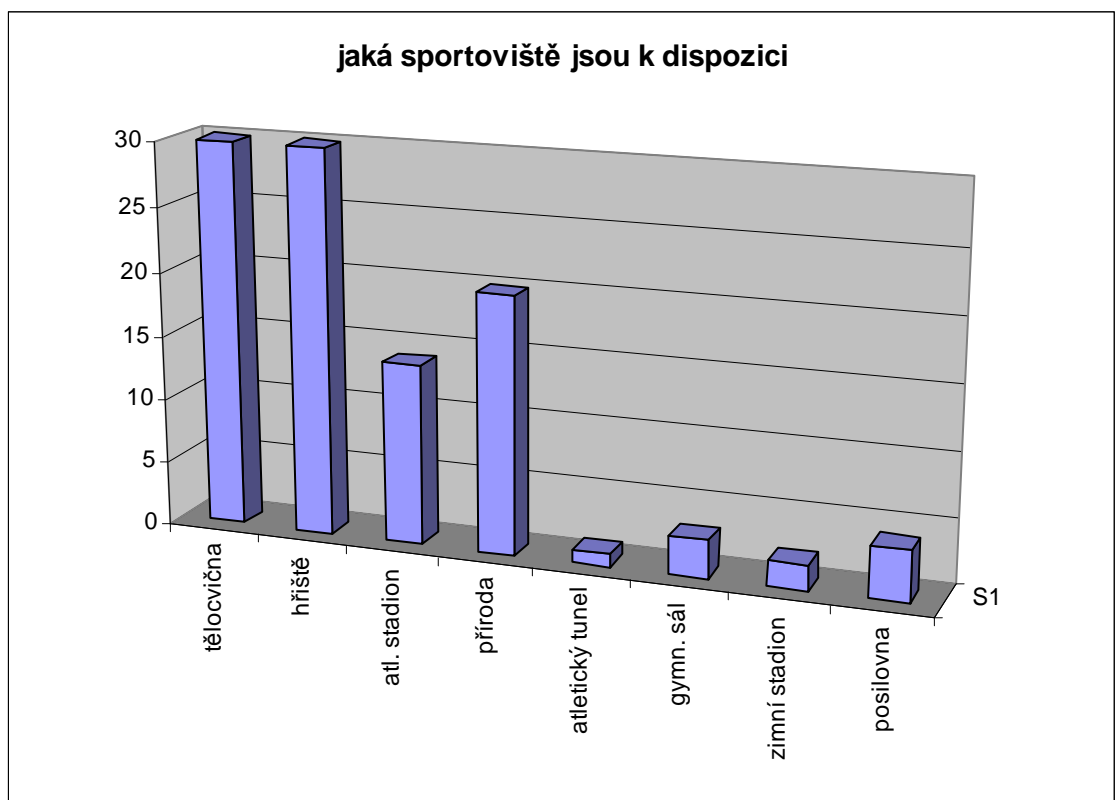
U této otázky jsem se dále ptal: „na to jakého zaměření jsou sportovní třídy a jakou mají dotaci hodin tělesné výchovy?“

Dotace hodin je u všech tříd stejná, jedná se o 5 hodin tělesné výchovy týdně. Sportovní třídy jsou se zaměřením na fotbal, basketbal, volejbal, atletika, hokej.

Otázka č. 3

Máte možnost využívat v hodinách tělesné výchovy:

sportovní zařízení	počet odpovědí	% vyjádření
tělocvična	30	100,0%
atletický stadion	20	66,7%
příroda	14	46,7%
hřiště	30	100,0%
atletický tunel	1	3,3%
gymnastický sál	3	10,0%
zimní stadion	2	6,7%
posilovna	4	13,3%

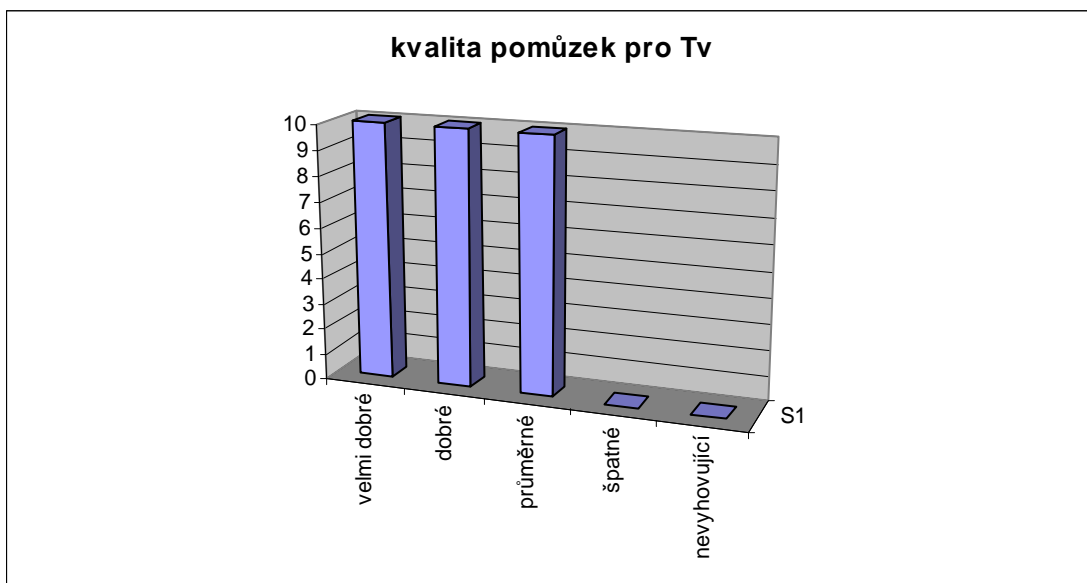
Na těchto výsledcích je patrné, že každá škola má možnost využívat tělocvičny a venkovního hřiště, dále pak v menším měřítku atletický stadion a výběhy do přírody. Některé školy mají možnost využívat i další prostory a to posilovnu, gymnastický sál, atletický tunel či zimní stadion.

To jaké mají prostory k výuce tělesné výchovy, jsem mohl posoudit i osobně. Tělocvičny, které mají k dispozici všechny školy, se dají rozdělit na 2 druhy. První z nich, který plně vyhovuje výuce a tím i použití didaktických stylů, jsou to velké tělocvičny většinou ve větších městech. Druhým typem jsou malé tělocvičny se špatným vybavením, které se vyskytují ve „vesnických školách“.

Otázka č. 4

V této otázce jsem se ptal, jaký mají učitelé názor na vybavenost školy pomůckami pro tělesnou výchovu.

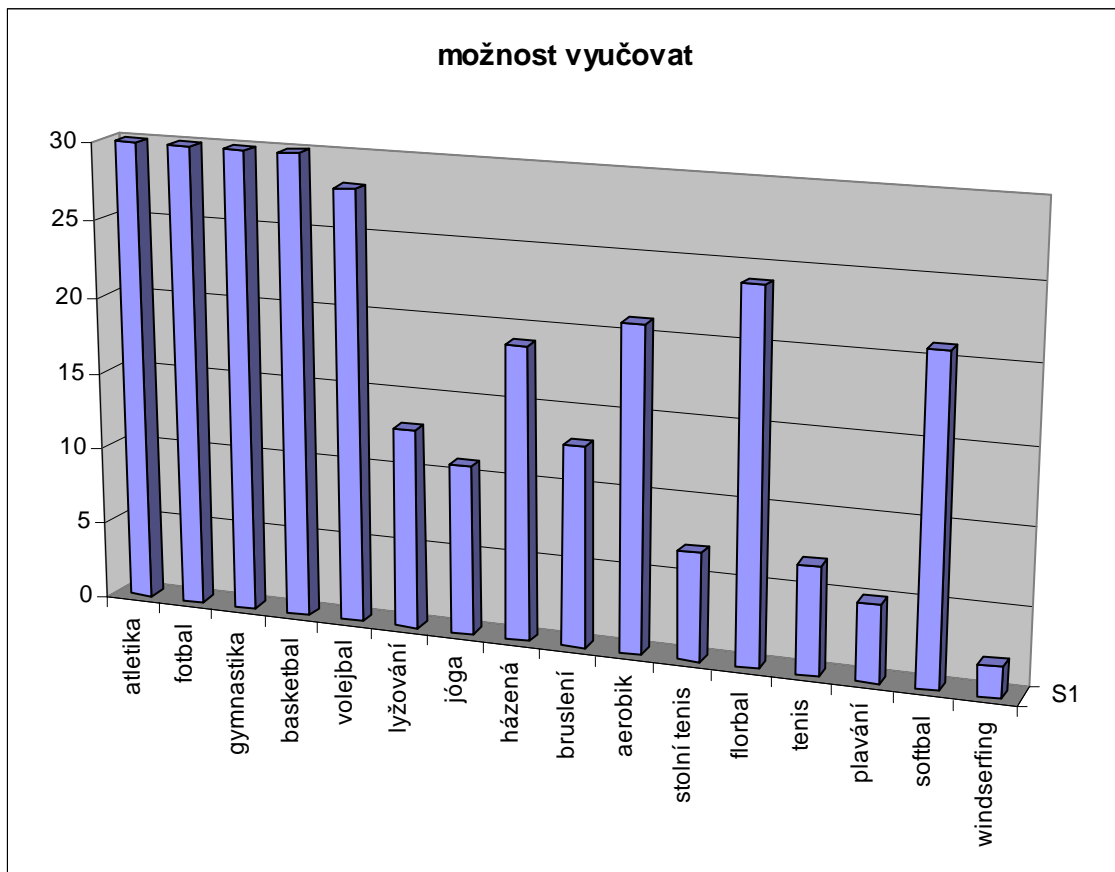
	počet odpovědí	% vyjádření
velmi dobré	10	33,3%
dobré	10	33,3%
průměrné	10	33,3%
špatné	0	0,0%
nevyhovující	0	0,0%

Otázka č. 5

V poslední otázce jsem se snažil zjistit, jak širokou paletu sportů jsou schopné školy nabídnout svým studentům?

druhy sportu	počet odpovědí	% vyjádření
atletika	30	100,0%
fotbal	30	100,0%
gymnastika	30	100,0%
basketbal	30	100,0%
volejbal	28	93,3%
lyžování	13	43,0%
jóga	11	36,7%
házená	19	63,3%
bruslení	13	43,3%
aerobik	21	70,0%
stolní tenis	7	23,3%
florbal	24	80,0%
tenis	7	23,3%
plavání	5	16,7%
softbal	21	70,0%
windsurfing	2	6,7%

Jak je vidět z tohoto grafu, na všech školách se vyučuje atletika, fotbal, basketbal, gymnastika a téměř všude i volejbal. Další sporty jsou také bohatě zastoupeny, jak vidíme z grafu.

4.2 Výsledky pozorování

Pozorování učitelů tělesné výchovy při jejich hodinách na základních školách na okrese Příbram probíhalo od 4.4.2005 do 21.11.2005. Teprve po skončení pozorování byl učitelům tělesné výchovy doručen dotazník. Učitelé nevěděli, jaký byl hlavní důvod, proč byla jejich hodina tělesné výchovy sledována. Na náhodně vybraných školách byly sledovány jedna až dvě hodiny všech učitelů tělesné výchovy. U každého z učitelů byly sledovány hodiny s různou tematikou. Celkem jsem viděl 21 hodin tělesné výchovy. Výsledky pozorování jsou podrobně popsány v kapitole 4.5.2 diskuze k výsledkům získaných v pozorování.

hodiny	počet
atletika	5
gymnastika	4
kopaná	3
basketbal	3
volejbal	2
florbal	2
pohybové hry	2

Atletika

hodina	použité didaktické styly
1	příkazový, praktický
2	příkazový, praktický
3	příkazový, praktický
4	příkazový, praktický
5	příkazový, praktický, reciproční

didaktické styly	použité	% vyjádření
příkazový	5	100
praktický	5	100
reciproční	1	20

Gymnastika

hodina	použité didaktické styly
1	příkazový, s nabídkou
2	příkazový, praktický
3	příkazový, reciproční
4	příkazový, se sebehodnocením

didaktické styly	použité	% vyjádření
příkazový	4	100
praktický	1	25
reciproční	1	25
se sebehodnocením	1	25
s nabídkou	1	25

Kopaná

hodina	použité didaktické styly
1	příkazový
2	příkazový, praktický
3	příkazový, reciproční, se sebehodnocením

didaktické styly	použité	% vyjádření
příkazový	3	100
praktický	2	66,6
se sebehodnocením	1	33,3

Basketbal

hodina	použité didaktické styly
1	příkazový, se sebehodnocením
2	příkazový, praktický, s nabídkou
3	příkazový, reciproční

didaktické styly	použité	% vyjádření
příkazový	3	100
praktický	1	33,3
se sebehodnocením	1	33,3
reciproční	1	33,3
s nabídkou	1	33,3

Volejbal

hodina	použité didaktické styly
1	příkazový, praktický, s nabídkou
2	příkazový, reciproční

didaktické styly	použité	% vyjádření
příkazový	2	100
praktický	1	50
s nabídkou	1	50
reciproční	1	50

Florbal

hodina	použité didaktické styly
1	příkazový
2	příkazový, praktický

didaktické styly	použité	% vyjádření
příkazový	2	100
praktický	1	50

Pohybové hry

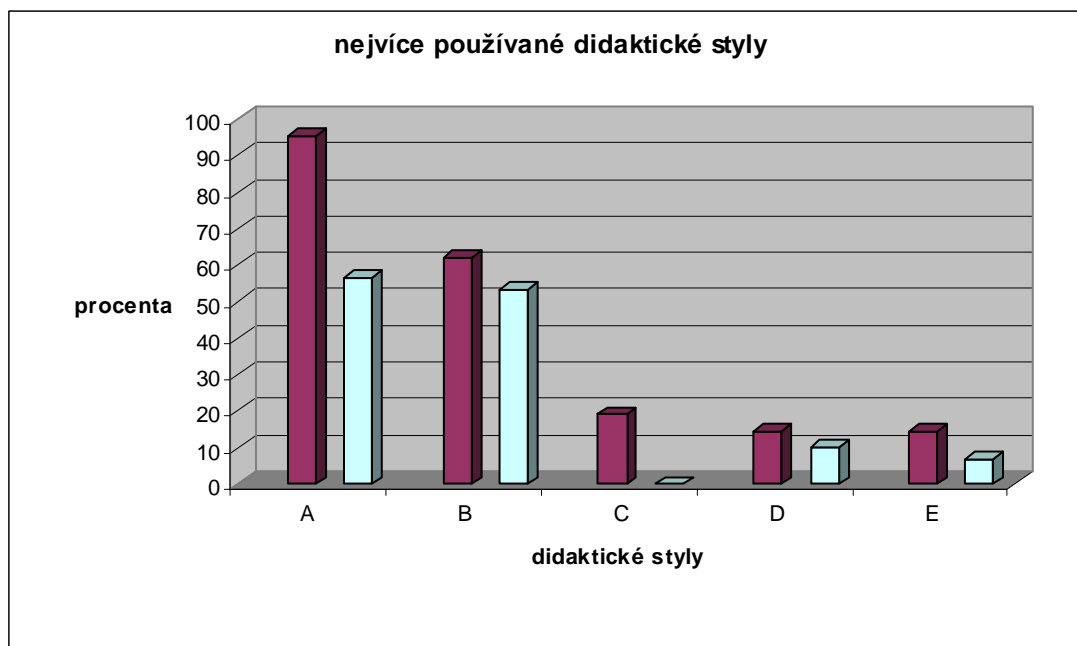
hodina	použité didaktické styly
1	příkazový, s nabídkou
2	příkazový, praktický

didaktické styly	použité	% vyjádření
příkazový	1	50
praktický	2	100
s nabídkou	1	50

4.3 Porovnání výsledků pozorování a dotazníku

V této části se zaměřím na porovnání výsledků, které jsem zjistil při pozorování hodin tělesné výchovy a výsledků, které jsem získal vyhodnocením dotazníků. Srovnávat budu výsledky získané při pozorování s otázkou, která je v dotazníku uvedena pod číslem 8. V této otázce se učitelů ptám, které vyučovací styly používají nejčastěji. Celkem jsem viděl 21 hodin a učitelé mi vyplnili 30 dotazníků.

Didaktické styly	Pozorování		Dotazník	
	počet užití	% vyjádření	počet odpovědí	% vyjádření
Příkazový (A)	20	95,3	17	56,7
Praktický (B)	13	61,9	16	53,3
Reciproční (C)	4	19,1	0	0
Se sebehodnocením (D)	3	14,3	3	10
S nabídkou (E)	3	14,3	2	6,7
S řízeným objevováním	0	0	2	6,7
Se samostatným objevováním	0	0	0	0
S autonomním rozhodováním žáka o učivu	0	0	0	0
S autonomním rozhodováním žáka o volbě stylu	0	0	0	0

Používané didaktické styly zjištěné v pozorování jsou v grafu znázorněny barvou červenou. Didaktické styly, které učitelé nejvíce využívají a uvedli je v dotaznících, jsou znázorněny modře.

Nejvíce používaný styl při mém pozorování byl styl příkazový (95%), v dotaznících byl také nejvíce používaný, ale zdaleka ne u všech učitelů (56%). Druhým nejpoužívanějším je styl praktický, což se potvrdilo jak v mém pozorování (53%), také i v dotaznících (62%). Tyto dva styly ve výuce tělesné výchovy převažují, což ukázalo mé pozorování i dotazníkový výzkum. Potvrdil se předpoklad, že tyto dva styly budou nejpoužívanější.

Následují další tři styly, které už nejsou tak frekventované. Je to styl reciproční, který jsem viděl pouze v pozorování (19%), kdežto v dotaznících (0%) se jako tolik používaný nevyskytoval. Styl se sebehodnocením byl prokázán jak v mém pozorování (14%), také i v dotaznících (10%). Posledním více používaným stylem, je styl s nabídkou. Při pozorování hodin se vyskytl ve 14% a v dotazníkovém výzkumu jej 7% učitelů zařadilo jako svůj nejpoužívanější styl.

4.4 Porovnání výzkumu na základních školách a na středních školách

Srovnávat budu můj výzkum na základních školách v okrese Příbram s výzkumem Mgr. Veroniky Rudolfové, která se zabývala využitím spektra didaktických řídicích stylů ve vyučovacích jednotkách na středních školách na okrese Chrudim, v roce 2000-2001.

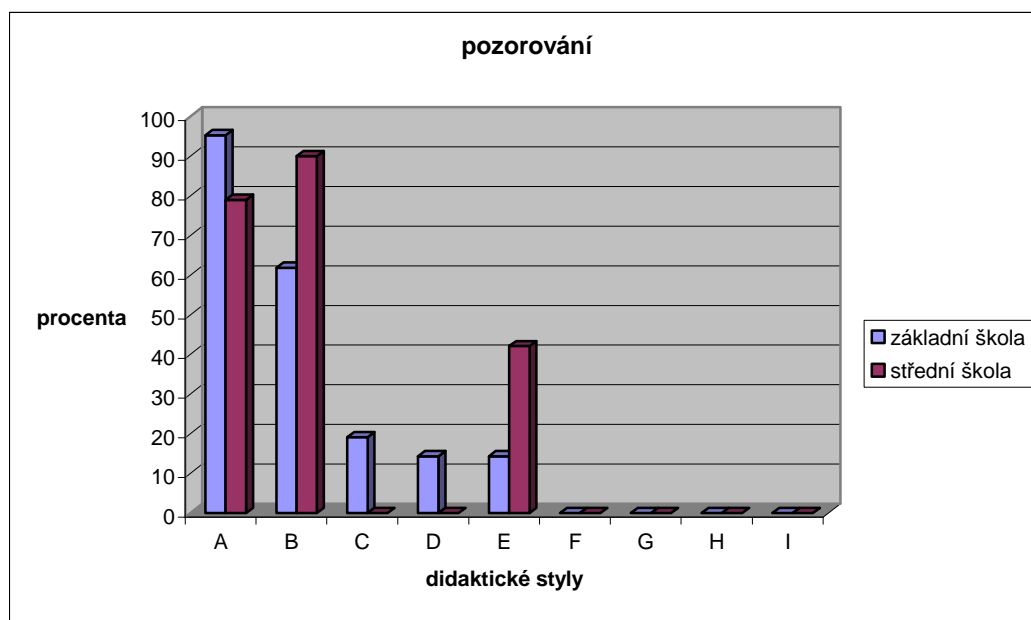
V tomto výzkumu byly použity metody pozorování a dotazníku, a tak je možné oba tyto výzkumy porovnat a dozvědět se, jaký je rozdíl v použití didaktických stylů na základních a středních školách. Shrnutí výsledků je znázorněno v přehledných tabulkách.

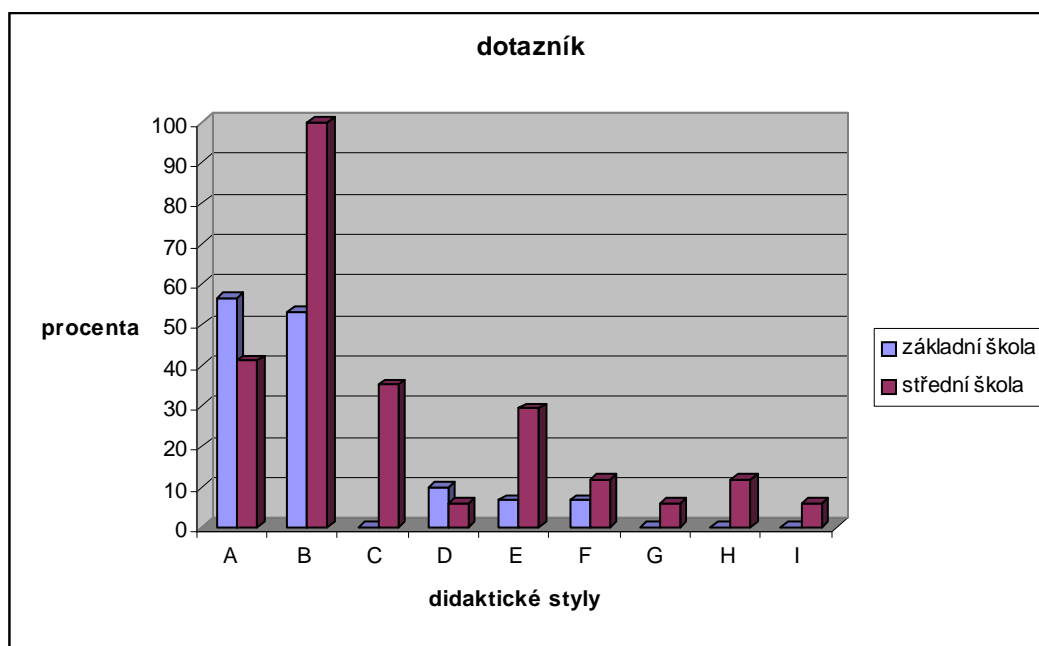
Výsledky pozorování a dotazníku na středních školách: pozorováno bylo 19 hodin tělesné výchovy a dotazníků bylo vyhodnoceno celkem 17

Didaktické styly	Pozorování		Dotazník	
	počet užití	% vyjádření	počet odpovědí	% vyjádření
A	15	79	7	41,2
B	17	90	17	100
C	0	0	6	35,3
D	0	0	1	5,9
E	8	42,1	5	29,4
F	0	0	2	11,8
G	0	0	1	5,9
H	0	0	2	11,8
I	0	0	1	5,9

Výsledky pozorování a dotazníku na základních školách: pozorováno bylo 21 hodin tělesné výchovy a dotazníků bylo vyhodnoceno celkem 30

Didaktické styly	Pozorování		Dotazník	
	počet užití	% vyjádření	počet odpovědí	% vyjádření
A	20	95,3	17	56,7
B	13	61,9	16	53,3
C	4	19,1	0	0
D	3	14,3	3	10
E	3	14,3	2	6,7
F	0	0	2	6,7
G	0	0	0	0
H	0	0	0	0
I	0	0	0	0

4.5 Diskuse

4.5.1 Diskuse k výsledkům dotazníkového průzkumu

ČÁST 2

Tuto část vyplnilo celkem 30 učitelů.

Tímto způsobem jsem zjistil, že 19 dotazovaných učitelů zná pojem vyučovací styl a 11 učitelů tento pojem nezná. Z 19 učitelů, pouze 10 umělo vysvětlit tento pojem a 9 učitelů ho vysvětlit neumělo.

Před přečtením příloženého letáku znali všichni učitelé styl A (30). Tento styl následují styly B (26), C (22), D (22) a další styly jsou poměrně vyrovnané F (15), E (14), G (14), I (11) a H (10). Jak vidíme, nejvíce známé jsou vyučovací styly, které jsou nad kognitivním prahem žáků.

Mezi nejvíce používané styly při nácviu nové činnosti patří styl příkazový (29) a styl praktický (18), ostatní styly jsou při této činnosti využívány v mnohem menší míře - C (8), D (3), E (2), F (7), G (1). Žádný z učitelů nevyužívá styl H a I.

Při procvičování se nejčastěji používá styl praktický (22). S větším odstupem se dále nejčastěji aplikují styly - D (13), E (10), C (8), A (6), F (4) a G (3). Nevyužity zůstaly styly H a I.

Při opakování známé činnosti je učiteli využívána nejširší paleta stylů. Nejpoužívanější je styl se samostatným objevováním (13). Dále jsou styly velmi rovnoměrně rozložené - D (12), B (11), E (11), C (10), F a I (8), H (6) a vše uzavírá styl A (5). Při opakování známých činností dostávají žáci větší volnost k vlastní seberealizaci. Překvapivě není příliš využíván styl příkazový.

U téměř všech učitelů (28), závisí výběr vyučovacích stylů na věku žáků. Pro 26 učitelů je důležité s kolika dětmi pracuje a podle toho si vybírá vyučovací styl. U 24 učitelů je výběr ovlivňován i úrovní dovedností žáků. Preference didaktických stylů u jednotlivých skupin je taková:

- mladší žáci - nejvíce učitelé používají styly A (21) a B (17), nohem méně se využívají styly C (5), D, E, F, G (po 4), žádný učitel nevyučuje styly G, H, I
- starší žáci - u těchto žáků se nejvíce používá styl praktický (17), následují ho styly F (13), C (12), G a A (9), D a E (7), I (5) a H (4)
- menší počet žáků - u těchto žáků se využívá široká paleta stylů, které jsou velmi vyrovnaně zastoupeny a to E (11), F a D (10), C a H (7), A a G (5), I (4)

- větší počet žáků – tady se velmi využívá stylu praktického (19) a stylu příkazového (18), následuje styl reciproční (9) a velmi málo jsou zastoupeny styly E a F (2), D a I (1). Ve výuce se nevyužívají styly G a H

Množství učiva v osnovách ovlivňuje výběr vyučovacích stylů u 22 učitelů. Osnovy nebere v potaz 8 učitelů.

Znalost úkolových karet je poměrně vysoká. Zná je 22 učitelů, bohužel jejich využití v praxi není příliš velké, učitelé je používají jen málokdy (18). Často je využívá pouze jeden učitel a nikdy je nepoužilo 11 učitelů. Vidíme, že více než třetina učitelů nikdy nepoužila úkolové karty, přestože je znají a vědí o výhodách jejich použití v tělesné výchově. Velmi dobře se dají použít například v hodinách gymnastiky.

příklady využití uvedlo 10 učitelů a to tyto:

- a) téměř všichni odpověděli, kruhový trénink
- b) při gymnastice
- c) při zdravotní tělesné výchově
- d) cvičení ve skupinách

Jen několik učitelů uvedlo, že jejich nejpoužívanější styl je jiný než styly příkazový a praktický, tyto učitelé nejčastěji používají styly D (3), E a F (2). Stylem příkazovým nejčastěji vyučuje 17 učitelů a praktickým stylem 16 učitelů.

Vybavení školy jistě souvisí s volbou didaktických stylů. Pro 25 učitelů jsou podmínky poskytnuté školou dostačující, dalším 5 učitelů vybavení školy neumožňuje učit vhodnými vyučovacími styly.

Problémové úkoly předkládá málokdy žákům 9 učitelů a nikdy 21 učitelů. Jak je vidět, problémové karty ve výuce tělesné výchovy učitelé téměř vůbec nevyužívají. Příklady uvedli pouze 3 učitelé:

- a) přeskok – volba obtížnosti
- b) gymnastika – tvorba gymnastické sestavy, tato odpověď se objevila dvakrát

U 7 učitelů si žáci často mohou vybrat, co budou dělat při hodinách tělesné výchovy, u 22 učitelů si málokdy mohou zvolit svojí činnost sami. Pouze jeden učitel žákům nikdy nedává vybrat, co budou žáci trénovat v hodině tělesné výchovy.

Nácvik „stojte na rukou“ učí nejvíce učitelů (20) ve skupině o 3 a více žácích. 7 učitelů jej nacvičuje ve dvojicích. Způsob, kdy jeden žák cvičí a ostatní se dívají, uvedli 3 učitelé. Žádný z učitelů nepoužívá úkolové karty, což nám potvrzuje otázka týkající se využívání úkolových karet v hodinách tělesné výchovy.

O školení, které by se týkalo vyučovacích stylů, má zájem 20 učitelů a 10 učitelů nikoliv. Je vidět, že dvě třetiny učitelů má zájem získat nové informace, týkající se vyučovacích stylů.

O co se snaží učitelé v hodinách tělesné výchovy?

1. rozvoj a zdokonalení pohybových dovedností žáků, při maximálním využití času ve vyučovací jednotce k pohybu
2. rozvoj žáků po stránce fyzické kondice, při udržení maximální bezpečnosti cvičení
3. vytvořit u dětí kladný (radost z pohybu) vztah k pohybu, aby trávily pohybem volný čas a přenesly si kladný vztah i do stáří
4. osvojení si základů sportů, vytvořit týmový duch v kolektivních sportech
5. klást důraz na správný ontogenetický vývoj žáka a pěstovat smysl pro fair – play
6. v neposlední řadě být dobrým příkladem pro děti

ČÁST 3

Tuto část dotazníku vyplnilo 30 učitelů.

Dotace hodin tělesné výchovy na všech základních školách v okrese Příbram je stejná. Výuka je dotována 2 hodinami týdně. Výjimkou jsou sportovní třídy, ve kterých učí 10 učitelů. V těchto třídách je zvýšená dotace hodin a to na 5 hodin týdně, jsou to třídy kde se chlapci specializují na kopanou a hokej a dívky na basketbal.

Nejvíce je na školách využívána tělocvična a venkovní hřiště (30), dále atletický stadion (20) a příroda (14). Méně jsou využívány tyto zařízení – posilovna (4), gymnastický sál (3), zimní stadion (2) a atletický tunel (1). Specializované prostory pro tělesnou výchovu jako např. zimní stadion, posilovna atd. mají školy k dispozici jen zcela vyjíměčně.

10 učitelů tělesné výchovy má velmi dobré možnosti použití pomůcek při hodinách tělesné výchovy. Dobré podmínky má 10 učitelů a průměrně je kabinet vybaven u dalších 10 učitelů.

Všichni učitelé vyučují atletiku, kopanou, gymnastiku, basketbal. Mezi další nejvíce vyučované sporty patří volejbal (28), florbal (24), softbal (21), aerobik (21), házená (19), lyžování a bruslení (13), jóga (11), tenis a stolní tenis (7), plavání (5). Dva učitelé mají vybavení na to, aby na své škole mohli vyučovat windsurfing.

4.5.2 Diskuse k výsledkům získaných v pozorování

Celkem jsem viděl 21 hodin tělesné výchovy. Z toho bylo 5 hodin atletiky, 4 gymnastiky, 3 kopané, 3 basketbalu, 2 volejbalu, 2 florbalu a 2 hodiny pohybových her.

Atletika

V hodinách atletiky vždy učitelé používaly styly praktický, příkazový a pouze jednou se objevil styl reciproční.

Praktický styl se často vyskytoval v úvodní části hodiny, kdy se žáci rozvíchovali a prováděli běžeckou abecedu. Když tento prvek úvodní části hodiny žáci znali, tak učitel pouze chodil a opravoval chyby. Jen v jedné hodině byl v této části hodiny použit styl příkazový, protože se jednalo o 4. třídu a učitel žáky teprve učil atletickou abecedu. Příkazový styl se používal v hlavní části hodiny, kdy žáci nacvičovali neznámou činnost a zároveň jej využívali i při měření výkonů žáků. Jednou se v této části hodiny vyskytl styl reciproční, při nácvičku hodů míčkem. Učitel vysvětloval přihlížejícím žákům, co právě házející žák provádí špatně. Co se týče závěrečné části hodiny, zde se vyskytoval výhradně příkazový styl.

Gymnastika

V hodinách gymnastiky používali učitelé styl příkazový (4), praktický (1), reciproční (1), se sebehodnocením (1), s nabídkou (1).

Ve všech hodinách se objevil styl příkazový, učitelé ho využívali při rozvíčení žáků, dále při cvičení na nářadí, kdy ukázali co se bude cvičit a pak dávali záchranu a pomoc. Použili ho i při nácvičku neznámé činnosti. Praktický styl se vyskytl jen jednou v hlavní části, kdy ho učitel použil při nácvičku kotoulu vzad. Učitel chodil mezi žáky a opravoval je. Reciproční styl byl použit při nácvičku stoje na ruce, kdy učitel opravoval pozorovatele a ten se poté snažil informace předat cvičenci. Styl se sebehodnocením, jednou byla použita úkolová karta. Styl s nabídkou byl použit učitelem při přeskoku, kdy postavil tři různé obtížnosti a žáci si mohli vybrat, který budou absolovat. Často skákali od nejjednoduššího k nejtěžšímu a na konci hodiny většina žáků zvládla i nejtěžší přeskok.

Kopaná

Při těchto třech hodinách byly využívány styly příkazový (3), praktický (2) a styl se sebehodnocením (1).

Příkazový styl byl používán v úvodní části vyučovací jednotky, při rozcvičení. V hlavní části při nácviku střelby i přihrávky. Styl praktický se vyskytl v hlavní části, při nácviku nahrávky u dětí ze 4. a 5. třídy, kdy si ve dvojicích přihrávali a učitel chodil a opravoval je. Vysvětloval žákům, jakou částí nohy mají přihrát, jak při tom má stát. Stejný příklad se vyskytl i u střelby. Poslední styl, který byl při mém pozorování použit, byl styl se sebehodnocením. Tento styl byl použit při nácviku „nožiček“, kdy každý žák si zkoušel, kolik jich udělá a když mu míč spadnul na zem, pokračoval dál. Žák podřizoval tempo tomu, jak se mu dařilo.

Basketbal

U této sportovní hry se vyskytla poměrně široká paleta vyučovacích stylů a to styl příkazový (3), praktický (1), se sebehodnocením (1), reciproční (1), s nabídkou (1).

Příkazový styl byl opět používán hlavně v úvodních částech hodin, při rozcvičení. Dále při nácviku nové činnosti a při nácviků činností, které jsou náročnější na představy žáků a vyžadovaly velmi přesné vysvětlení a někdy i poměrně podrobnou ukázkou. Týkalo se to zejména nácviku clonění a přebírání. Praktický styl se vyskytl při nácviku střelby, kterou žáci znali z předchozích hodin, tak nebylo nutné nic vysvětlovat. Učitel žáky pouze opravoval. Opět nácvik střelby, ale tentokrát použit jiný styl a to styl reciproční. Žáci se rozdělili do dvojic a učitel opravoval pouze pozorovatele, ten se poté předal informace střelujícímu a sám se snažil z jeho chyb poučit. Střelba potřetí, opět jiný styl, s nabídkou. V této hodině si žáci mohli vybrat z jaké pozice (vzdálenosti) budou střílet.

Volejbal

V těchto hodinách byly využívány styly příkazový (2), praktický (1), s nabídkou (1) a reciproční (1).

U této míčové hry se vyskytují podobné styly jako u basketbalu. Styly jsou použity ve stejných situacích, akorát téma hodiny je odlišné.

Florbal

V těchto dvou hodinách byly použity dva styly a to styl příkazový (2) a styl praktický (1).

Opět je to podobné jako u ostatních sportovních her. Příkazový styl v úvodní části hodiny a při nácviku nové činnosti. Praktický styl při opakování žáky zvládnuté dovednosti.

Pohybové hry

Použité styly byly praktický (2), příkazový (1), s nabídkou (1).

V úvodní a závěrečné části hodiny byl používán styl praktický. Výběr hry závisí na žácích. Učitel většinou žákům nabízí možnosti. Hry hrají samostatně, téměř bez zásahu učitele nebo pouze s jeho radami. Žáci využívají vlastní kreativitu, která je jim umožněna, žádnými zásahy učitele.

4.5.3 Diskuze k porovnání výsledků z dotazníků a pozorování

V obou těchto metodách výzkumu se ukázalo, že nejpoužívanějšími styly jsou příkazový a praktický styl. Ve využívání dalších stylů jsou jisté rozdíly. Toto může být způsobeno odpozorováním hodin tělesné výchovy, ve kterých nebylo možno využívat učitelům ty didaktické styly, které uvedli do dotazníku.

Jistou shodu mezi dotazníkem a pozorováním můžeme vidět ještě u stylu se sebehodnocením a s nabídkou. Také u stylů, které nebyly uvedeny ani jednou, to se týkalo jak dotazníku tak i pozorování. Jedná se o styly se samostatným objevováním, s autonomním rozhodováním žáka o učivu a s autonomním rozhodováním žáka o volbě stylu.

4.5.4 Diskuze k porovnání výzkumu na základních školách a středních školách

Srovnání pozorování je velmi zajímavé. Na grafu vidíme, že na základních školách se vyučuje především příkazovým stylem. Na střední škole, u starších dětí, se žákům dává více volnosti a nejpoužívanější je styl praktický. Jako druhý nejpoužívanější styl se na základní škole objevuje styl praktický a na střední škole styl příkazový. Oba styly si pozici vyměnily. Dle výsledků pozorování se dále na střední škole poměrně často vyskytuje styl s nabídkou, s tímto styl se na základní škole téměř nesetkáváme. Styly reciproční a se sebehodnocením, se vyskytují pouze na základní škole, kdežto na středních školách se nevyskytují. Ostatní styly se podle výsledků pozorování, při výuce tělesné výchovy, nevyskytují ani na jednom typu škol.

Srovnání dotazníků je složitější. Na střední škole je používána mnohem širší paleta vyučovacích stylů. Pouze použití příkazového stylu a stylu se sebehodnocením na základních školách převažuje použití téhož stylu na středních školách. Ostatní styly se více používají na

středních školách. Z toho vyplývá, že na středních školách učitelé využívají mnohem širší paletu vyučovacích stylů než na základních školách. Zřejmě je to dáno věkem žáků. Mladší děti na základních školách se hůře ovládají, a proto učitelé převážně využívají příkazový a praktický styl. Na středních školách je situace trošku odlišnější, žáci jsou starší, tak si učitelé dovolí využít více typů vyučovacích stylů.

5

ZÁVĚR

Cílem mé diplomové práce bylo zjistit, jaké didaktické řídicí styly se používají v hodinách tělesné výchovy, zda se učitelé neomezují pouze na využívání příkazového stylu, který u žáků potlačuje rozvoj samostatnosti a tvůrčího myšlení. Na základě výsledků dotazníků jsem zjistil tyto skutečnosti:

- pojem vyučovací styl zná 63% učitelů, ale vysvětlit ho umí pouze 53% těch učitelů, co ho znají
- všichni učitelé znají styl příkazový, 87% učitelů zná styl B, 73% styl C, 73%, 47% styl E, 50% styl F, 47% styl G, 33% styl H a 27% styl I
- při nácviu nové činnosti mají převahu styly příkazový a praktický, poněkud méně využívané jsou styly reciproční a styl s řízeným objevováním
- při procvičování je nejvíce využíván styl B a to 73% učitelů, 44% styl D a 33% styl E
- při opakování známé činnosti jsou poměrně hodně využívány všechny styly, nejvíce styl G (43%), styl D (40%) a styly B a D (37%)
- výběr vyučovacích stylů je u 93% učitelů závislý na věku žáků, u 80% učitelů i na úrovni dovedností a u 87% učitelů závisí i na počtu žáků
- u mladších žáků učitelé preferují styl A (70%) a styl B (57%)
- u starších žáků učitelé využívají nejvíce styl B (57%), styl F (43%) a styl C (40%)
- při menším počtu žáků, jsou styly používané vyrovnaně, jen styly E (37%), D a E (33%), mírně ostatní styly převyšují
- u většího počtu žáků užívá 63% učitelů styl B, 60% styl A a 30% styl C
- množství učiva ovlivňuje výběr didaktických stylů u 73% učitelů
- úkolové karty zná 73% učitelů
- úkolové karty nikdy nepoužívá 37% učitelů a 60% učitelů je využívá málokdy a pouze 3% často
- vybavení školy umožňuje 83% učitelům užívat vhodné didaktické pomůcky
- 70% učitelů žákům nikdy nepředkládá „problémové karty“ a 30% učitelů málokdy
- 73% učitelů dává žákům málokdy možnost vybrat si, co budou dělat v hodinách tělesné výchovy a 23% učitelů to žákům umožňuje často
- „stoj na ruce“ učí nejvíce učitelů ve skupině (67%) a ve dvojicích (23%)
- zájem o školení má 67% učitelů
- nejvíce se učitelé při hodinách tělesné výchovy zaměřují na rozvoj a zdokonalení pohybových dovedností žáků, při maximálním využití času ve vyučovací jednotce k pohyb

- na všech školách je dvouhodinová dotace
- 10 (33%) učitelů pracuje na školách s rozšířenou výukou hodin tělesné výchovy, hodinová dotace je 5 hodin tělesné výchovy týdně
- mezi nejvíce používané sportovní zařízení patří tělocvična a hřiště (100%), dále atletický stadion (67%) a příroda (47%)
- na kvalitu a množství pomůcek si učitelé neztěžují, mají průměrné až velmi dobré vybavení
- na všech školách se učí atletika, fotbal, gymnastika, basketbal, mezi další frekventované sporty patří volejbal (93%), florbal (80%), aerobik (70%), softbal (70%), házená (63%)

Při pozorování hodin tělesné výchovy jsem zjistil, že výběr vyučovacích stylů úzce souvisí s počtem dětí, s jejich úrovní pohybových dovedností a v neposlední řadě s jejich kázní. Mnohdy také záleží na vztahu mezi vyučujícím a žáky. V některých třídách je vhodnější klima pro používání netradičních didaktických stylů. Na základě pozorování hodin tělesné výchovy jsem zjistil že:

- učitelé nejvíce využívají styl příkazový (v 95% pozorovaných hodinách)
- příkazový styl se nejčastěji objevuje v úvodní části a při nácviku nové činnosti
- praktický styl (v 63% pozorovaných hodinách) se nejvíce využívá při opakování známé činnosti
- při opakování známé činnosti se ještě používá styl reciproční, který učí žáka vidět chyby a umět poradit druhému
- styl s nabídkou a styl se sebehodnocením se v pozorovaných hodinách vyskytly v menší míře, nejsou příliš využívány
- ostatní styly jsem v hodinách tělesné výchovy nezaznamenal, téměř se nevyužívají

Závěrem této diplomové práce si dovoluji uvést několik možností, jak zlepšit současný stav:

- uspořádat pro učitele teoretické semináře k problematice didaktických řídicích stylů
- didaktici odborných kateder pedagogických fakult by měli věnovat více pozornosti kapitole zabývající se didaktickými řídicími styly (více hodin, videoprogramy, ukázkové hodiny)
- v pedagogické praxi vyžadovat od studentů pedagogické fakulty, aby hodiny tělesné výchovy vedli podle celého spektra didaktických stylů
- nabídnout učitelům další formy studia (distanční) se zaměřením na didaktické styly
- nabídnout ředitelům základních škol, návštěvu své školy didaktickým odborníkem v této oblasti k doškolení celého učitelského sboru
- samostudium učitelů, využít mohou literaturu uvedenou v kapitole: bibliografické citace

Díky těmto opatřením, by se mohl zlepšit nynější stav, kdy se učitelé tělesné výchovy na základních školách většinou omezují pouze na použití příkazového a praktického stylu.

BIBLIOGRAFICKÉ CITACE

1. BĚLKOVÁ, T. Je možné využít didaktické řídicí styly ve výuce plavání? *Těl. Vých. Sport Mlád.* 1997, roč. 63, č.1, s. 18-21.
2. ČÁP, J. *Psychologie výchovy a vyučování*. 1. vyd. Praha: UK, 1993. 415 s.
3. DOBRÝ, L. Co víme o spektru didaktických stylů? *Těl. Vých. Mlád.* 1992, roč. 58, č.8, s. 1-8.
4. DOBRÝ, L. *Didaktika sportovních her. 1.* vyd. Praha: SPN, 1977. 196 s.
5. DOBRÝ, L. *Didaktika sportovních her. 2.* vyd. Praha: SPN, 1988. 191 s.
6. DOBRÝ, L. Žák jako subjekt edukace. In *Žák v současném pojetí tělesné výchovy*. Olomouc: UP, 1998. s. 19-27.
7. FRÖMEL, K. *Úvod do didaktiky tělesné výchovy I.* 2. vyd. Olomouc:UP, 1987. 136 s.
8. FRÖMEL, K. *Vyučovací jednotka tělesné výchovy.* 2. vyd. Olomouc: UP, 1986. 235 s.
9. JEŘÁBEK, J. a TUPÝ, J. *Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělání*. Praha: VÚP, 2005. 126 s.
10. KOSTKOVÁ, J., SÝKORA, F. aj. *Didaktika tělesné výchovy.* 1. vyd. Praha: SPN, 1985, 212 s.
11. METELKOVÁ, T. Didaktické styly v atletice (I). *Těl. Vých. Sport Mlád.* 1997, roč.63, č. 5, s. 23-29.
12. METELKOVÁ, T. Didaktické styly v atletice (II). *Těl. Vých. Sport Mlád.* 1997, roč.63, č. 6, s. 12-18.
13. METELKOVÁ, T. Didaktické styly v atletice (III). *Těl. Vých. Sport Mlád.* 1998, roč.64, č. 3, s. 26-31.
14. MOSSTON, M. and ASHWORTH, S. *The spektrum of teaching styles*. New York: 1990. 212 s.
15. MUŽÍK, V. a KREJČÍ, M. *Tělesná výchova a zdraví*. 1.vyd. Olomouc: Hanex, 1997. 139 s.
16. MUŽÍK, V. Zkušenosti s uplatněním didaktických stylů v tělesné výchově na 1. stupni ZŠ. *Těl. Vých. Sport Mlád.* 1994, roč.60, č. 1, s. 15-18.
17. RUDOLFOVÁ, V. *Využívání spektra didaktických řídicích stylů ve vyučovacích jednotkách na středních školách v okrese Chrudim*(diplomová práce). České Budějovice: PF, 2001. 89 s.

18. RYCHTECKÝ, A., FIALOVÁ, L. *Didaktika školní tělesné výchovy*. 3. vyd. Praha: UK, 2004. 171 s.
19. SKALKOVÁ, J. aj. *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu*. 1.vyd. Praha: SPN, 1983. 208 s.
20. SKALKOVÁ, J. *Za novou kvalitou vyučování*. 28. vyd. Brno: PAIDO, 1995. 89 s. ISBN 80-85931-11-7.
21. SKOUPÁ, J. Všeobecně prosazovat nové pojetí tělesné výchovy! *Těl. Vých. Sport Mlád.* 1997, roč. 63, č., s. 8.
22. SVATOŇ, V., PROCHÁZKOVÁ, J. Didaktické styly – III. část. *Těl. Vých. Mlád.* 1993, roč. 59, č.8, s. 16-20.
23. SVATOŇ, V. Aplikace didaktických stylů v gymnastice. *Těl. Vých. Mlád.* 1993, roč. 59, č.1, s. 6-10.
24. SVATOŇ, V. Didaktické styly v gymnastice – I. část. *Těl. Vých. Mlád.* 1993, roč. 59, č.2, s. 8-15.
25. SVATOŇ, V. Didaktické styly v gymnastice – II. část. *Těl. Vých. Mlád.* 1993, roč. 59, č.3, s. 9-13.
26. ŠAFAŘÍKOVÁ, J. Aplikace didaktických stylův házené. *Těl. Vých. Mlád.* 1993, roč. 59, č.1, s. 11-16.
27. ŠTUMBAUER, J. *Základy vědecké práce v tělesné kultuře*. 1. vyd. České Budějovice: PF, 1989. 85 s.
28. TOMAJKO, D. Aplikace didaktických stylů v basketbalu. *Těl. Vých. Mlád.* 1993, roč. 59, č.4, s. 39-41.

SEZNAM PŘÍLOH

1. Dotazník pro učitele tělesné výchovy
2. Průvodní dopis, pro ředitele základních škol

příloha č. 1

SPRÁVNOU ODPOVĚĎ ZAKROUŽKUJTE

DOTAZNÍK

ČÁST 1

Pohlaví:

Škola:

Délka praxe:

Datum:

ČÁST 2

1) Věděli jste, co je to „vyučovací styl“ dříve než jste si přečetli příložený leták?

ano

ne

Pokud ano, tak tento pojem vysvětlete.

2) Jaké vyučovací styly jste znaly, než jste přečetli příložený leták?

příkazový (A)

praktický (B)

reciproční (C)

se sebehodnocením (D)

s nabídkou (E)

s řízeným objevováním žáka (F)

který styl preferujete u:

a) mladších žáků (6.- 7.třída)

A B C D E F G H I

b) starších žáků (8.-9.třída)

A B C D E F G H I

c) menšího počtu žáků

A B C D E F G H I

d) většího počtu žáků

A B C D E F G H I

5) Ovlivňuje množství učiva v osnovách výběr vyučovacích stylů?

ano

ne

6) Víte, co jsou to tzv. úkolové karty?

ano

ne

7) Používáte úkolové karty?

vždy

málokdy

často

nikdy

Pokud ano, uveďte několik příkladů:

8) Který vyučovací styl používáte nejčastěji?

ano

ne

9) Umožňuje Vám vybavení školy používat vhodné vyučovací styly?

10) Dáváte žákům v hodinách tělesné výchovy „problémové karty“, které mají řešit samostatně?

vždy

málokdy

často

nikdy

Pokud ano, uveďte příklad:

11) Mohou si žáci vybrat, co budou dělat v hodině tělesné výchovy?

vždy

málokdy

často

nikdy

12) Jak učíte „stoj na rukou“?

ve dvojicích

pomocí úkolové karty

ve skupině (3 a více)

jeden cvičí, ostatní se dívají

jinak – popište:

13) Měli byste zájem o školení (teoretické i praktické), které by se týkalo vyučovacích stylů?

ano

ne

14) O co Vám jde v hodinách tělesné výchovy?

1.

2.

3.

4.

5.

ČÁST 3

1) Jaká je dotace hodin tělesné výchovy na Vaší škole?

2) Máte na Vaší škole sportovní třídu?

ano

ne

Pokud ano, na jaký sport se tyto třídy specializují a jakou mají dotaci hodin?

3) Máte možnost využívat v hodinách tělesné výchovy:

tělocvična

hřiště

posilovna

atletický stadion

příroda

plavecký bazén

jiné – vypište:

4) Vybavení Vaší školy pomůckami na tělesnou výchovu je:

velmi dobré

špatné

dobré

nevyhovující

průměrné

5) Máte možnost na Vaší škole vyučovat:

atletika

fotbal

tenis

plavání

gymnastika

lyžování

florbal

volejbal

basketbal

aerobik

jóga

softball

házená

bruslení

stolní tenis

jiné – vypište:

VYUČOVACÍ STYLY

Vyučovací styl = didaktický styl uvádějící do vzájemných vztahů činnost učitele, činnost žáka a konkrétní cíle. Tyto prvky tvoří pedagogickou jednotku, z níž nelze jednotlivé prvky vytrhnout.

Spektrum didaktických stylů

1) Příkazový

Učitel – vykonává veškerá rozhodnutí

Žák – cvičí dle modelu učitele

2) Praktický

Učitel – chodí mezi žáky, vysvětluje, opravuje, neurčuje frekvenci nebo množství cvičení

Žák – sám určí místo cvičení, individuální tempo a rytmus, klade otázky

3) Reciproční

Učitel – pozoruje výkon cvičícího i pozorovatele, opravuje pouze pozorovatele

Žák – rozdělení do dvojic – jeden cvičí, druhý pozoruje, hodnotí, opravuje, pomáhá

4) Se sebehodnocením

Učitel – předkládá pouze úkoly (např. úkolová karta)

Žáci – sám cvičí bez ohledu na ostatní

5) S nabídkou

Učitel – předkládá různě obtížné úkoly

Žák – volí si počáteční výkonovou úroveň

6) S řízeným objevováním

Učitel – určí vhodné učivo, sekvenci kroků, které vedou žáka postupně ke konečnému řešení

Žák – rozvíjí myšlenkové dovednosti, které povedou k objevu žádaného řešení

7) Se samostatným objevováním

Učitel – předkládá problém

Žák – řeší problém zcela sám

8) S autonomním rozhodováním žáka o učivu

Učitel – rámcově vymezí učivo

Žák – samostatně určuje otázku nebo problém

9) S autonomním rozhodováním žáka o volbě stylu

Učitel – konzultant

Žák – rozhoduje

příloha č.2

Vážený pane řediteli,

Chtěl bych Vás požádat o malou laskavost. Studuji pátým rokem na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích, obor tělesná výchova – pěstitelské práce a přírodopis. Nutností pro zakončení studia je vypracování diplomové práce. Téma mé diplomové práce je „Využívání spektra didaktických řídicích stylů ve vyučovacích jednotkách tělesné výchovy na základních školách v okrese Příbram“. K této diplomové práci potřebuji získat informace o tom které vyučovací styly vaši učitelé využívají v hodinách tělesné výchovy.

Žádám Vás o vyplnění poslaného dotazníku (jedná se o 2 listy) učiteli tělesné výchovy a následnému poslání na mojí e-mailovou adresu nebo poštou domů.

Předem děkuji za spolupráci.

Josef Strejc
Příbram 7
Legionářů 340
261 01